ТАРЯА ХУРЯАХАТАЯА ХАМТА НАМАРАЙ ПААР ЕХЭЭР ХАХАЛХА

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 228 (10596) | 1964 оной сентябриин 25, пятница | Сэн 2 мүнгэн

ГАХАЙ ҮСХЭБЭРИЛХЭ ГЭЭШЭ ТОН ЕХЭ АШАГ ОЛЗОТОЙ ХЭРЭГ

Гахай үсхэбэрилхэдөө баян дүй ...лтэй болоһон, эрхим һайн ...эр жэшээ харуулжа байдаг ...оз болон совхозууд, түрүү ...шад—замай залуушад ма... яһала олон бии. Эдэ тү...үүлэй дүй дүршэл дээрэһээ ...ы үзэхэдэ гахай үсхэбэрил...айхабтар ехэ ашаг олзотой ...ниинь элирнэ. Тиимэшье ...нь зүб. Гахайдал түргэн үдэ... мал үгы бшуу. Эрхим һайн ...гахай хорёод поршоонхо гар... Тиигээд шадамараар шахаад ...да, поршоонхо бүхэнэй ами... шэгнүүр 7—8 һаратайдаа ...80 килограмм, центнер хү...татана ха юм. Бодоод үзэг..., ондоо ямар мал иимэ бо...он болзор соо эды шэнээн ...иха үгэхэ байнаб? Зүгөөр га...үсхэбэрилхэдэ ехэ дүй дүр...онол арга, үүсхэл оролдолго, ...шадабари хэрэгтэй байһа...ь мэдээжэ. Теэд эдэ бүгэдэ ...имагтал ажалһаа мүндэлэн ...болодог байна бшуу. Ажал ...дүй хэбтээ һаа, үүсхэл орол...о гаргаагүй һаа, хаанаһаа дүй ...эл, арга шадабари олдохоб.

Гахай үсхэбэрилхэ талаар ехэ ...ал оролдолго гаргаһан лэ ажа...ууд хэзээ бүхэндэ амжалта ...на. Энэ талаар Кабанскын ...бэриин управлениин «Шер...ский» совхозой дүй дүршэл ...һонирхолтой, һайшаалтай. ...зой гахайнь ажахы туд туд...гсгаар мэргэжэһэн һалбари...тай, нэгэ томо фермэ болгог...ой. Энэ фермэ дээрэ гурбан ...цех: һубай ба ороондо ороһон ...гахайнуудай; түрэхэ гахай...дай; шахамал гахайнуудай. ...нуудынь имагтал искусст...аргаар үрэжүүлэгдэнэ. Ис...твенна үрэжүүлгын пункт ...тэй сагтань ходо хү...э байдаг. Гахайнһан бүхэн ...—23 түрэхэ гахай даажа абаад ...лдэг, тиигээд поршоонхонуу... хоёр һаратай болоторнь тэ...ад, саашадань тэнжээхыень ...дадаг. Шахамалнуудайн цех ...нэй сагта 6000 толгой ша... таргалуулхаар хараалагдаһан. Тэндэнь кормокухни, авто...ческа уһалуури бии. Нэгэн ...1000 гахай эдеэлүүлхэ арга... Шахамалнуудайнь цех га... томо гэгшын фермэ болон...

...алаа нимээр эмхидхээд бай...нь, гахайнь ажахы ехэ түргэ... хүгжэжэ байна. Богонихон ...ор соо совхозой гахайнуу...ь тоо толгой хоёрһоо үлүү да... ургаа, тиихэдэ харууһалдаг ...үүдэйнь тоо 1,5 дахин үсөөрөө. ...ша оной март һарада совхо... гахайнуудайнь тоо толгой ...а дээрээ 5000 шахуу байһан ..., мүнөө сентябриин 1-нэй бай...ар 11000 шахуу болотороо ...оронхой. **Миил зургаан һара ...5000-һаа 11000 хүрэтэр оло...һон болоно!** Энээн тухайда ...жо үзэмөөр бэзэ? Гүрэндэ га...н мяха улам бүри ехээр ху...дадаг болоһо байнхай. 1963 ...2097 центнер гахайн мяха ...лабал, 1964 ондо бүри ехэ ...айн мяха гүрэндэ тушааха тү...тэй. Зүгөөр совхоз тон бого...он болзор соо гахайнгаа тоо ...ой эрид түргэн олошоруулаад, ...зэ жэлдэ гахайн мяха гүрэн... улам бүри ехээр худалдажа ...а бата бэхи үндэһэ һууритай ...о гэһэн гол зорилго урдаа ...хай. Хэрэгүүд дээрэһээнь ха... үзэхэдэ, энэ зорилгонь ам...атайгаар бэелүүлэгдэжэ за...хай.

Гахай үсхэбэрилгөөр «Шергинский» совхозой түйлаһан амжалтаһаа, тэрэнэй дүй дүршэлһөө һургаал абажа, колхоз, совхоз бүхэн гахай олоор үсхэбэрилхэ, гахайн мяха ехээр абадаг болохо зорилготой. Эндэ энээн тухайда яахадаа иимэ дэлгэрэнгыгээр хэлэгдэнэб, энэ асуудал юундэ иимэ хурсаар табигданаб гэхэдэ, зарим үйлэдбэриин управленинүүдтэ гахайн фермэ огто үгы гү, али тон үсөөхэн гахай нэрэ хэмээн барижа байдаг колхоз болон совхозууд үшөө бии байһаар. Түрүү ажахынуудай дүй дүршэл дээрэһээ тобшолол хэхэдэ, хэдэн арбаад гахай барижа нэрэ хэмээгээд, эдиһэнэйшье харюулхагүй «гахайнуудай гарзада» орожо байнхаар, гахайн томо фермэ эмхидхээд, гахайнуудые олоор үсхэбэрилжэ, түргэнөөр таргалуулаад, гүрэндэ саг үргэлжэ гахайн мяха худалдажа байһаниинь экономическа талаараа ехэ ашаг олзотой байһаниинь элирэнхэй. Колхоз, совхоз бүхэн өөрынгөө эрхэ байдалые, арга боломжые хараада абажа, гахайн томо фермэтэй байхые оролдохо болоно.

1964 ондо республикымнай колхоз болон совхозууд 6600 тонно гахайн мяха абахаар хараалһан аад, жэлэй түрүүшын хахад соо миил 1600 тонно абаһан байха юм. Теэд мүнөөшье энэ талаар эрид хубилалта болоогүй. Олохон колхоз, совхозуудта шахагдажа байһан гахайнууд тон үсөөн байна. Зарим үйлэдбэриин управленинүүд болон парткомууд, илангаяа Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын болон Зэдын үйлэдбэриин управленинүүд колхоз болон совхозуудта гахайнуудые олоор шахажа таргалуулха, тиихэтэеэ хамта эмэ гахайнуудые саг соонь ороондо оруулжа, гахайн тоо толгой олошоруулха тушаа бодото хэмжээнүүдые абанагүй. Энээн дээрэһээ шалтагаалжа, гүрэндэ мяха худалдаха жэлэйнгээ түсэб бэелүүлгэдэнь зарим ажахынуудта нилээд ехэ бэрхэшээл тушаалданхай. Эдэ бүхы дутуу дундануудые ойрын сагта усадхахын тулада бодото хэмжээнүүдые хараалжа, хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ шухала болобо.

Ерэхэ намар-үбэлэй үедэ колхоз, совхозуудта гахай шахажа таргалуулха тухай тогтоол КПСС-эй обкомой бюро болон республикын Министрнүүдэй Совет һаяхан гаргаба. Тэрэ тогтоол соо хараалагдаһанай ёһоор, республикын колхоз болон совхозууд жэлэй дүүрэтэр 50,4 мянган толгой, 1965 оной түрүүшын квартал соо 16,4 мянган толгой гахай шахан таргалуулаад, гүрэндэ тушааха, сентябрь—декабрь һарануудай турша соо 12500 эмэ гахайнуудые ороондо оруулха зэргэтэй. Энэ тогтоол бэелүүлхын тулада үйлэдбэриин управленинүүд болон парткомууд, колхоз болон совхозууд ехэ юумэ хэхэ болоно.

Гахай олоор, һайнаар шахажа таргалуулхын тулада, гахайнуудайнгаа тоо толгой түргэнөөр олошоруулхын тулада гахайн фермэнүүдые элдэб янзын тэжээлээр (шэмэтэйшье, шүүһэтэйшье, бүдүүншье), байра байдалаар, шухала түхеэрэлгэнүүдээр бүрин хангаха, түрүү гахайшадые али болохоор урмашуулхаар хэмжээнүүдые абаха, гахайшадай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, түрүү ажахынуудай, гахайшад—замай залуушадай түрүү дүй дүршэл колхоз, совхоз бүхэндэ нэбтэрүүлхэ шухала.

Саахарай свёкло—гүрэндөө

БЭШҮҮР. (Телефоноор абтаба). Энэ жэлдэ саахарай свёклын баян ургаса абтахаар тухай л а г д а н а. Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын, Улаан-Үдын, Кабанскын управленинүүдһээ бүхыдөө 180 мянган центнерһээ бага бэшэ свёкло заводтомнай тушаагдаха юм.

Мүнөө Мухар-Шэбэрэй управлениин зарим ажахынууд свеклоёо хуряажа эхилэнхэй. «Рассвет», XXI партсъездын нэрэмжэтэ, «Победа» колхозуудай свёклошод ургасаяа богони болзорто хуряахые оролдоно.

Мухар-шэбэрэйхид мүнөө 200 центнер свёкло гүрэндөө тушаагаад байна.

Н. СКУБАРЕНКО,
Бэшүүрэй саахарай заводой главна агроном.

Сошордомо дохёо

ГАЗАР ХҮРЭХЭНЬ, ЮУГЭЭ ХҮЛЕЭНЭБ

Шанартайгаар эртэ хахалагдаһан намарай паарай ашаг үрэ ехэтэй байдагые хэн арсаба, буруушааба гээшэб. Энээнии гэршэлһэн баримтануудые холуурһье бэдэрһэнэй хэрэггүй. Жэшээнь, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз намар хахалһан паарай зарим участогуудһаа 15—20 центнер шэнинсэ хуряажа абаа.

Намарай паарай һайн талыень һөөл мэдэжэ байгаад, энээндэ һаналаа табидаггүймнай тон гайхалтай. Ушарынь юуб гэхэдэ, Хяагтын үйлэдбэриин управлени бүхы дээрээ намарай паар хахалха түсэб таһалдуулаад байна. Хахалалта бүри мэлхэйн гэшхэдэлээр ябана. Управлени дотор 30 мянган гектар намарай паар хахалагдаха түсэбтэй һаа, эгээ мүнөө ойролоол арбаад мянган гектар хахалагданхай. Газарай хүрьһэнэй хүрэхэшье саг газаа орожо ерэбэ. Энэ шухала агро-хэмжээн бэелүүлэгдэхэгүй үлэхэеэ байна хаш.

Намарай паар хахалалта управлениин томохон ажахы болохо Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо бүришье муугаар эмхидхэгдэнхэй. Эндэ миил 100 гектар газар хахалаа. Нёдондо тус колхоз намарай паар энэ гэхэ юумэ хахалаагүй байгаа. Тиигэжэ энэ жэлэй хабарай тарилга ехээр унжагайруулаа бэлэй. Мууса элдүүрилһэн газарта тарилгаяашье хэжэ, ургаа болоһон ургасаншье бирагүй байшоо.

Тус колхоз намарай паар ехээр хахалха дүүрэн арга боломжотой. Ургасаяа хуряалгаһан тарияланшье барагдашагүй. Гэбэшье тэрэ дайдынгаа сохигдоһон һолоомыень суглуулжа, газараа хахалхаар бэлдэнэгүй. Тиихэдэ тракторнууд хүсэд дүүрэн ашаглагданагүй. Хоёр халаанда хүдэлжэ байһан булад агтые эндэ олохонь бэрхэтэй гээшэ.

Ранжуровай, Тельманай нэрэмжэтэ, «Эрдэм» колхозууд Хяагтын, Худэриин совхозуудаар баһал имэрхүү байдалтай. Хяагтын ажахынууд гүрэндэ ороохо таряа худалдаха социалис уялгаа болзорһоонь урид дүүргэжэ, ехэ амжалта түйлаһаниинь яһалашье магтамаар. Тиигэбэшье ерэхэ жэлэй ургаса тухай эндэхи хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд заашье мартажа болохогүй зэргэтэй байгаа.

А. КИТАЕВ.

ҮГЛӨӨДЭРЭЙ АЖАЛ БАҺАЛ ЕХЭ

Манай «Улаан Оронго» колхозой гэшүүд партиин ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй танилсаһанайнгаа һүүлээр ажахыгаа, илангаяа таряан ажалые, интенсификациин замаар эрхилхэ талаар зарим тэды ажал хэжэ эхилһэн байна. Нэн түрүүн хабарай тарилгын үедэ механизаторнуудай оролдосотой һайнаар ажаллажа, тарилгаяа богонихон болзорто, агротехникын бүхы заабаринуудые баримталан үнгэргэһэн байгаа. Колхознай гурбадахи жэлээ «Онохойская-4» гэжэ сортовой үрэһөөр тарилга хэнэ. Энэ жэл бүхы тарилгаяа нарин зуруудтайгаар, хэрээһэлүүлэн хэһэн байнабди. Тарилгын урда тээ 80-яад гектар таряанай газар уһалагдаһан. Тарилгын һүүлээр бүхы полимнай хурьһэн дарагдажа, жэгдэрүүлэгдэһэн байгаа. Ургасын гаража эхилхэлээр таряаламнай борнойлогдоһон, хартаабха, овощ, кукурузын полинуудта минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаһан байгаа.

Эдэ бүгэдын ашаар колхозомнай ороохо таряанай, хартаабхын муу бэшэ ургаса гараа. Бүхы полинууд дээрэһээмнай дунда зэргээр гектарай 10 центнер шэнинсэ хуряагдана. Хиибэлэн гэжэ нютагай 3-дахи бригадада (бригадирынь В. Н. Собенников) гектарай 12 центнер ургаса абтаа. Зарим участогуудта 15 центнер хүрэтэр ургаса гараа.

«Ургасын баян—амбаарта» гэһэн урдын үгэнүүдые баримталан, колхозоймнай механизаторнууд хуряалгадаа муу бэшээр бэлэдхэжэ, ургасаяа түргэн, гээлтэ хоролтодо оруулангүй хуряахын түлөө ехэхэн оролдолго гаргаа. Хуряалгын хүдэлмэри колхозой 2-дохи бригадада (бригадирынь С. Б. Омоготуев) эмхитэйгээр үнгэргэгдөө. Залуу комбайнер Валерий Суслов механизаторнуудай дундаһаа шалгарна. Тэрэ «СК-3» түхэлэй комбайнаар 360 гектар хуряажа, 3600 гаран центнер таряа сохиһон байна. Комбайнер Терентий Агафонович Мокров үндэр наһатай болобошье, залуушуулһаа ехээр гээгдэнэгүй. Тэрэ тракторист Владимир Палановтай агрегадаараа 300 гектарай таряа һайн шанартайгаар хуряаба. Ургаса хуряалгада комбайнернууд Д. Цыреторов, Е. Мокров, Н. Тудупов, тракторист С. Цыреторов, автомашинануудай жолоошод Б-Н. Цынгунов, Н. Собенников, Н. Суходеев гэгшэд һайнаар ажаллаа. Колхозой тоогууд дээгүүр таряа сэбэрлэлгын хүдэлмэри хоёр халаанда эмхидхэгдэнхэй. Тэндэ Улаан-Үдын багшанарай училищиин һурагшад муу бэшээр ажаллаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Колхозоймнай таряашад болон механизаторнууд ургаса хуряалгаяа сентябриин 20-до дүүргэбэ. Эхэ орондоо 8500 центнер таряа худалдажа, түсэбнай хоёр дахин үлүүлэн дүүргэгдэв.

Ургаса хуряалгын хүдэлмэритэй зэргэ механизаторнууд ерэхэ жэлэй тарилгада бэлэдхэл хэжэ байна. 3000 гектар намарай паар хахалха түсэбнай заатагүй дүүргэгдэхэ. Мүн үрэһэ хүрэнгэшье хаагдажа эхилээ. Үрэһэнэй таряа сэбэрлэдэг «ОС-3» түхэлэй хоёр машина хүдэлнэ. Үрэһэнэй бүхы таряан октябрь һарада тарилгын шанарта хүргэгдэхэ. Һолоомоншье суглуулагдажа, һурилэгдэжэ байна.

Мүн манай колхоздо овощ, хартаабхын һайн ургаса гараа. Гүрэндэ 3500 центнер овощ худалдаха түсэбөө ганса үгэрсэ тушаажа дүүргээбди. Огородой хүдэлмэришэн Михаил Никандрович Рябов гектарай 200-һаа үлүүтэй центнер овощ хуряаба. **10 гектарта үгэрсэ тарижа, колхознай 70 мянган түхэриг олзо олоо.** Һаяын үдэрнүүдтэ капуста хуряалга эхилхэнь. Тэрэнээ түсэбһөө гадуур гүрэндөө тушаахабди.

Мүнөө 50 гектарай хартаабха малтагдажа, га бүриһөө дунда зэргээр 70 центнер ургаса абтана.

Эдэ бүхы амжалтанууд имагтал таряашад, механизаторнууд болон бүхы колхозниигуудай оролдолгын хүсөөр түйлагдаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

М. ЦЫРЕНОВ,
«Улаан Оронго» колхозой түрүүлэгшэ.

ЭЭЛЖЭЭТЭ ИЛАЛТЫН БАЯР

Захагүй үргэн таряалан далайн онгосые шадамар бэрхээр жолоодожо, ороохо таряа жэлһээ жэлдэ элбэгжүүлжэ ябадаг хүнүүд Ноёхоной XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо олон. «Мүнөөдэр тэрэ эрхимынь түрүүлээ, үглөөдэр нүгөөдэнь суурхажа гараха байха» гээд лэ нютагайхидынь омогорхожо байдаг. Нээрээшье бултыень ахижа гараһан, гансаарыень тобойлгон магтамаар комбайнер хомор. Булта эрхимүүд. Али суута Дамдин Будадоржиевые магталтай гээшэ гү! Хадаһан таряаниинь 700 гектар хүрөө бшуу. Үгы даа, энэ замай залууршантай суг хүдэлдэг Бальжин Соропов, Бадма Лудупов, Сергей Эрдынеев, Владимир Батуев гэгшэд таряан далайн онгосые Дамдинһаа дутуугүйгөөр жолоодоно гэхээр.

Эгээл залуу наһан дундаа ябаһан эдэ мэдээжэ комбайнернууд машинануудаа бүлэглэн хүдэлгэжэ, оньһото техникын «шадал шүрбэһые» дууһан хэрэглэнэ. «Эмниг хүлэгые монсойтор һургажа, гартаа оруулһандал, машиныешье дууһан мэдэлдээ абаад, «шүрбэһэ шандааһыень» улам һунаажа, хүсэ шадалыень арьбадхажа болохо» гээд эдэ габшагайшуул зүб лэ хэлсэдэг даа. Халаан бүридэ 12 гектар хүрэтэр таряа хадажа болохо һаань, 18—20, бүри дээшэшье гектарта эдэнэр хүргэдэг заншалтай.

Бүлэглэжэ ябахадаа, бэе бэедээ туһа хүргэлсөөд, зарим нэгэнэйнгээ ядалдахада хамтаараа дары туһалалсаад, үгышье һаа, бэе бэсэ дахажа, абьяастайгаар мүрысөөд, ажалай гайхамшагта жэшээ харуулдаг алдартай. Эндэ нэрлэгдэһэн комбайнернуудые «талын капитанууд» гэжэ нэрлэбэл, алдуу болохогүй байха. Сэлмэг, бүрхэгшье үдэр, бороотой хуратайшье һаань, нэгэл арга мүрынь олоод, ажалаа урагшатайгаар хээд лэ байдаг.

Ямар нэгэн хүндэтэй шалтагаан тохёолдожо, даабаряа багашагаар үлүүлээ һаа, Бальжин, Бадма Сергей, Владимир гэгшэд һанаата болошодог. Тиигээд уруу дуруу ябангүйгөөр, улам бүтээсэтэйгээр ажаллаха хэмжээ дары абадаг, заабол удаадахи халаандаа илалта түйлажа гарадаг заншалтай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ноёхоной түрүүшүүл—Бальжин Соропов, Бадма Лудупов, Сергей Эрдынеев, Владимир Батуев гэгшэд ээлжээтэ илалтын һүүлээр хүхюу зугаа дэлгэжэ байна.

Д. ЧИМИТОВ,
манай корр.

АРАБУУДАЙ НЭГЭДЭМЭЛ РЕСПУБЛИКЫН ПРЕМЬЕР-МИНИСТР АЛИ САБРИИН СОВЕТСКЭ СОЮЗ ДОТОР БАЙҺАН ТУХАЙ ХАМТЫН КОММЮНИКЕ

Советскэ правительствын уряалаар Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын Премьер-Министр Али Сабри болон тэрэниие үдэшэжэ ябаһан хүнүүд хани барисаата ёһоор айлшалжа ерээд, 1964 оной сентябриин 15-һаа 23 хүрэтэр СССР дотор байба.

Советскэ Союз соогуур ябахадань дээдэ зэргын айлшаниие, тэрэниие үдэшэжэ ябаа хүнүүдые ...үүн зүрхэнһөө хүндэлэн угтажа гэжэ хамтын коммюнике соо ...гдэнэ. Энэ хадаа Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын арадта Советскэ Союзай арадуудай хани барисаанай мэдэрэлтэйгээр хандалгынь гэршэлэн харуулна.

Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын Премьер-Министр Али Сабри СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевтой уулзаһан, хөөрэлдэһэн байна. Энэ айлшан Президент Гамаль Абдель Насерай аха дүү ёһоной бэшэгые Н. С. Хрущевто дамжуулан үгөө. Премьер-Министр Али Сабри тэрэшэлэн СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. И. Микоянтай уулзаа.

Эдэ уулзалганууд болон хөөрэлдөөнүүдынь хани барисаанай, ...сэхэ ёһоной, бэе бэсэ ойлголгын оршон байдалда үнгэрөө. Советскэ правительствые ...толгойлогшо ОАР-ай Премьер-Министр хоёрой хоорондо болоһон хөөрэлдөөнүүдэй үедэ Советскэ Союз Арабуудай Нэгэдэмэл Республика хоёрой хоорондохи бүхы талын хани харилсаа саашадань хүгжөөлгын асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа. Мүн тэрэшэлэн уласхоорондын байдалай шухалын шухала асуудалнуудаар һаналаа андалдаа.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев болон ОАР-ай Президент Гамаль Абдель Насер хоёрой хоорондо болоһон хөөрэлдөөнүүд тухай 1964 оной майн 24-нэй хамтын мэдүүлгэ соо заагдаһан уласхоорондын шухалын шухала асуудалнуудаар өөһэдынгөө хараа шугамые хоёр тала хөөрэлдөөнэй үедэ батадхаһан байна.

Бүгэдэ ниитын эб найрамдал, арадуудай аюулгүй байдал дэмжэхэ зорилгоор, социальна болон ниитын байгуулалтаһаа дулдыдангүйгөөр гүрэнүүдэй эбтэ ёһоор зэргэ ажабайха гол ёһонуудые хэлбэришэгүйгөөр сахихын зорилгоор хүсэл зоригоо үргэлжэлүүлхэ гэжэ хараалһанаа тэдэнэр мэдүүлээ.

Кипр дээрэхи, Кипрые тойрон боложо байгаа һүүлэй үеын үйлэ хэрэгүүд Кипрэй Республикын бэеэ даанхай байдалда болон Дундада далайн Зүүн зүгэй болон Дүтын Зүүн зүгэй гүрэнүүдэй аюулгүй байдалда аюул тохёолдуулна гэжэ хоёр тала тоолоно. Советскэ Союз болон Арабуудай Нэгэдэмэл Республика Кипрэй правительствын болон президент Макариосай мэдүүлгэнүүдтэ һайнаар ойлгоһон ёһоор хандана. Бэеэ даанхай гүрэн мүн болохо Кипрые усадхаха, арал дээрэ НАТО-гой сэрэгэй баазануудые байгуулха, Кипрые бодото дээрэ хубааха ябадалда зорюулагдаһан түсэбүүд тэдэ мэдүүлгэ соонь эрид шууд буруушаагдана. Гадаадын ямаршье хамааралсалгүйгөөр, эбэй гуримаар хоорондоо ойлголсохо арга греческэ болон турецкэ уг гарбалтай киприодуудта олгогдохо ёһотой гэжэ тэдэнэр тоолоно.

Конгодохи үйлэ хэрэгэй хүгжэлтэ тушаа һанаагаа зобожо байһанаа хоёр тала мэдүүлээ, тус оронной дотоодын хэрэгүүдтэ эзэрхэг түримхэй хүсэнүүдэй хамааралсалгые эрид буруушаагаа.

Империализмда болон колониализмда эсэргүү, өөрынгөө эрхэ сүлөөгэй болон бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлдэ Африкын оронуудай нэгэдэлые, нягта жагсаалые бэхижүүлгэдэ зорюулагдаһан, Каирта болоһон Африкын гүрэнүүдые, правительствануудые толгойлогшонорой хоёрдохи конференциин шиидхэбэринүүдые хоёр таланууд шухала удха шанартай гэжэ тоолоно.

Александрида болоһон араб гүрэнүүдые толгойлогшонорой хоёрдохи зүблөөн дээрэ абтаһан шиидхэбэринүүдые хангаһан ОАР-ай Президент Гамаль Абдель Насерай болон бусад араб оронуудай толгойлогшонорой хүсэл оролдолгые Советскэ правительство амаршална.

СССР ОАР хоёрой хоорондохи экономическа болон техническэ хани барилсаанай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэдээ хоёр таланууд тэрэниие саашадань хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ тушаа хамтадаа эрмэлзэжэ байһанаа баталан хэлээ. Урьһаламжын ёһоор Советскэ Союз ОАР-ай национальна экономикые саашадань хүгжөөхэ талаар туһаламжа узүүлхэ байха гэжэ хоёр таланууд хэлсээ.

Металлургическа, машина бүтээлгын промышленностиин предприятинуудые бариха талаар, энергетикые хүгжөөхэ, бусад барилганнуудые үргэдхэхэ, бариха талаар, промышленностиин элдэб һалбаринуудта хүдэлмэрилхэ национальна кадрнуудые бэлдэхэ зорилготойгоор һуралсалай түб газарнуудые эмхидхэхэ талаар, мүн тэрэшэлэн Египедэй мэргэжэлтэдые Советскэ Союзай предприятинууд дээрэшье, мүн ОАР дотор предприятинуудые барилга дээрэшье һургаха талаар Советскэ Союз ОАР-та экономическа, техническэ туһаламжа узүүлхэ гэжэ хараалһан хэлсээндэ гар табигдаһан байна. Совет талаһаа СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев, ОАР-ай талаһаа — Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын Премьер-Министр Али Сабри хэлсээндэ гараа табиба.

Нилэй губи талын гол мүрэнэй олон һалаата адагтахи хубиин сүл газарнуудые уһалха, ашаглаха талаар экономическа, техническэ туһаламжа хүргэхэ тухай гүйлтатайгаар ОАР-ай правительствын үмэнэһөө Премьер-Министр Али Сабри хөөрэлдөөнүүдэй үедэ хандаһан байна.

Шэнэ газар ашаглажа, тэндэ мүнөө үеын оньһожоруулагдамал хүдөө ажахын томо предприятинуудые байгуулха гэһэн Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын правительствын хараа бодолые ойлгожо байһанаа совет тала мэдүүлээ. ОАР-ай правительствын дура хүсэлые дэмжэжэ, Советскэ правительство губи тала газарнуудые ашаглахадань экономическа болон техническэ туһаламжа үзүүлхэ гэһэн зүбшэлөө үгэжэ, энээнтэй дашарамдан, советскэ организацинуудай гаргашануудые түлэхэ болзорые хойшолуулха гэбэ. Техническэ туһаламжын хэмжээниинь зохихо хэлсээгээр тогтоогдонхой.

Советскэ Союзда ОАР-ай Премьер-Министр Али Сабриин ерэһэн ябадал Советскэ Союз Арабуудай Нэгэдэмэл Республика хоёрой хоорондохи эбтэ харилсаануудые саашадань хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ хэрэгтэ шухала нүхэсэл болоно гэжэ хоёр тала гүнзэгы ханамжатайгаар тэмдэглэбэ.

ОАР-ай ПРЕМЬЕР-МИНИСТР АЛИ САБРИ БУСАБА

МОСКВА, сентябриин 23. (ТАСС). Хүүлитэ ёһоор айлшалжа ерээд, Советскэ Союз дотор байһан Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын Премьер-Министр Али Сабри болон тэрэниие үдэшэжэ ябаһан ОАР-ай гүрэнэй ажал ябуулагшад мүнөөдэр Москваһаа Прага мордобо.

Хани барисаата оронһоо ерэһэн айлшадые Внуковска аэродром дээрэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев, Совет гүрэнэй болон ниитын бусад ажал ябуулагшад, тэрэшэлэн Москвагай ажалшадай түлөөлэгшэнэр, дипломатическа корпусой гэшүүд үдэшэһэн байна.

Аэродром дээрэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев болон ОАР-ай Премьер-Министр Али Сабри хоёр үгэ хэлээ.

Коммунис партиин болон Совет гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд ГДР-эй посольстводо ошоо

Совет хүнүүд Германиин Демократическа Республикын гүрэнэй болон партийна гайхамшагта ажал ябуулагша, Германиин Нэгэдэмэл социалис партиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Отто Гротеволиин наһа бараһан тушаа гүнзэгы ехээр гашуудана.

Москвада байдаг Германиин Демократическа Республикын посольствын байшан дээрэхи ГДР-эй гүрэнэй туг хара лентэтэйгээр тонгойлгогдоо. Сентябриин 23-най 12 час 10 минутада СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. И. Микоян, нүхэд Г. И. Воронов, М. А. Суслов, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, Ю. В. Андропов, Л. Ф. Ильичев, В. И. Поляков, Б. Н. Пономарев, А. П. Рудаков, В. Н. Титов посольстводо ошобо.

Германиин Нэгэдэмэл социалис партиин, ГДР-эй арад зоной, бүхы Германиин ажалшадай ехэ хүндэ гээлтэдэ ороһонтой дашарамдуулан, тэдэнэр КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй үмэнэһөө посол Рудольф Деллингдэ гүнзэгы гашуудал мэдүүлээ.

Коммунис партиин болон Совет гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд Германиин болон уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ажал ябуулагша Отто Гротеволиин портредэй дэргэдэ гашуудалтайгаар шэмээгүй хэдэн минута соо зогсожо байһанайнгаа һүүлээр гашуудалай дэбтэртэ гараа табиба.

Тэрэшэлэн СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ И. В. Спиридонов, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. П. Георгадзе, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо В. С. Семенов ГДР-эй элшэн сайдта гашуудалаа мэдүүлээ.

Сентябриин 23-да нүхэр Отто Гротеволиие хүдөөлүүлхэ үдэр СССР-эй министерствануудай, гүрэнэй комитедүүдэй, ниитын организацинуудай олон тоото делегацинууд, тэрэшэлэн СССР дотор байдаг хэдэ хэдэн дипломатическа түлөөлэгшэнэрые толгойлогшонор Москвада байдаг Германиин Демократическа Республикын посольстводо ошоо.

(ТАСС).

Берлиндэ СССР-эй делегаци ошоод байһан тухай

БЕРЛИН, сентябриин 23. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо Д. С. Полянскиин толгойлжо ябаһан СССР-эй партийно-правительственна делегаци мүнөөдэр ГДР-эй Министрнүүдэй Соведтэ орбо. ГДР-эй партийна болон гүрэнэй гайхамшагта ажал ябуулагша, Советскэ Союзай ехэ хани нүхэр Отто Гротеволиин наһа бараһан тушаа КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, нүхэр Н. С. Хрущевой үмэнэһөө, бүхы совет арадай үмэнэһөө Д. С. Полянский ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо М. Зурбирта гүнзэгы гашуудал мэдүүлээ.

ТЭЖЭЭЛЭЙ КОМБИНАТ

ИНТЕНСИФИКАЦИИ ЗАМААР

Мяхан, һүн, нооһон.... Эдэ бүгэдые ехээр абадаг болохын тула белок, углевод, элдэб янзын тоһонһоо гадна, витамин болон микроэлементнүүдээр баян тэжээлэй зүйлнүүдые малай рациондо оруулхада һайн. Энэмнай малай тэжээлэй шанар һайжаруулна, хабарай хажар сагта тэжээлээр дуталдадаг ябадалые усадхана гээшэ.

Эдэ бүгэдые хараада абажа, манай совхозой хүдэлмэришэд элдэб янзын шэнэ онол аргануудые хэрэглэжэ, адууһа малдаа нэмэлтэ тэжээл бэлэдхэжэ эхилһэн. Искусственна аргаар тэжээл бэлэдхэдэг өөһэдынгөө дүй дүршэл тухай тобшо тэдыгээр хөөрэхэ һанаатайб.

I. Гидролизно аргаар һолоомо буйлуулдаг цех

СОВХОЗОЙМНАЙ түб һуурин Сэлэн-Дүүмэ тосхондо гидролизно аргаар һолоомо эһээдэг тусхай цех түхеэрэгдэнхэй.

Энэ аргаар һолоомо эһээхын тула лабораториһоо 10 литр тусхай эһээбэри абадагбди. Тиигээд 1 килограмм гурил, 3 литр бүлеэн уһа абажа, һайнаар худхаад, 60 градус хүрэтэр халааха хэрэгтэй. Иимэ халуунтайгаар 1 час тухай саг соо байлгахада, тэрэмнай саахарай амтатай болохо ёһотой. Тэрэнэй һүүлээр баһа 1 килограмм гурил, 5 литр бүлеэн уһа абажа, һайнаар худхаад, түрүүшынгээ 4 литр эһээбэритэй холидог гээшэ. Тиигээд энэ 10 литр эһээбэреэ 30—32 градус дулаан болоторнь хүргэдэг юм. Хэрбээ энээнһээ халуун байбалнь, эһээлтэмнай оройдоо хэрэггүй болошохо. Энээнһээ хүйтэн болоо һаа, тэрэмнай эһэхэгүй. 10 литр энэ эһээбэри 30—32 градус температуратайгаар 2 час соо байлгагдаха зэргэтэй. Удаань тэрэнээ лабораториһоо абаһан 10 литр эһээбэритэеэ холижо худхаха хэрэгтэй. Тиигэжэ хамтадаа 20 литр эһээбэри бии болгогдоно. Хэрэглэгдэхэ эһээбэри иимэ аргаар хэдэн зуун литр бэлэдхэгдэжэ болохо.

Эһээбэри саахарай амтатай болобо гү гэжэ һайнаар шалгаха шухала. Шалгахын тула нэгэ дуһал эһээбэри хабтагархан шэл дээрэ абаад, тэрээндээ 1—2 процентын хэдэн дуһал йод холидог юм. Хэрбээ эһээбэриин саахарай амтатай болоогүй һаа, тэрэнэй нэгэ дуһал хүхэ үнгэтэй болохо, саахарай амтатай болобол, хүхэрхэгүй ёһотой.

Эһээбэри бэлэдхэһэнэй һүүлээр һолоомоёо хэршэхэ хэрэгтэй. 60 килограмм хэршэгдэһэн һолоомо, 400 литр уһа, 50 миллилитр сернэ кислота тусхай бааг соо хэжэ худхаад, тэрэ баагаа хабхаглажа, ууралаар һайнаар дэбтээдэг. Цех соомнай тиимэ 3 бааг тодхогдонхой, бааг бүхэндэ хахад тонно һолоомон ородог. һүүлээрнь бүхы 1,5 тонно һолоомоёо эһээлгын хайрсаг соо хэжэ, 30—32 градус болоторнь хүргэхэ хэрэгтэй. Тиигээд тэрээн дээрээ 400 литр эһээбэри нэмэнэбди. Мүн 30 литр уһанда хайлуулагдаһан 4 килограмм аммониин сульфат, 2 килограмм трикальцийфосфат нэмэгдэхэ ёһотой. Эдэ бүгэдэ 3—4 час соо эһээгдэдэг. Иигэжэ гидролизно аргаар буйлуулагдаһан һолоомомнай бэлэн боложо, тусхай машинаар фермэ, гүүртэнүүдтэ абаашагдадаг.

Мүнөө гансата 1200 килограмм эһээбэри бэлэдхэгдээд, тэрэнэй 400 килограммынь үглөөдэр хэрэглэгдэхээр үлөөгдэдэг.

ГИДРОЛИЗНО АРГААР эһээгдэһэн тэжээл үнеэдтэ эдюулхэдэ рационой шанар нилээд дээшэлүүлхэ арга олгоно. Юуб гэхэдэ, тэрээн соо адууһа малда хэрэгтэй белок ехэ байдаг. Иимэ аргаар бэлэдхэгдэһэн тэжээлэй белок малай бэедэ һайнаар шэнгэн тарадаг юм. Иимэ гэжээл соо малда хэрэгтэй шухала витаминуудшье ехэ бии. Белок болон витаминуудһаа гадна, гидролизно дрожжо соо малай махабадта хэрэгтэй бусад олон элементнүүд байдаг. Малай адиһэн бусад тэжээлнүүдэй шэнгээсые тэдэ элементнүүд дээшэлүүлдэг.

Гидролизно аргаар тэжээл эһээхэдээ, бүхэли жэл соо һолоомо малда эдюулхэ аргатай болонхойбди. Урдань таряа талханай зүйл хуурайгаар гү, али миил уһанда худхаад малда үгэдэг байгаабди. Мүнөө таряа талханай зүйлнүүдые гидролизно дрожжотой холёод малдаа эдюулхэдэмнай ехэл һайн байна гэжэ һаалишад хөөрэлдэдэг болонхой.

Дрожжо малай рациондо хэрэглэдэг болоһонойнгоо ашаар һү ехээр абадаг болообди. **Үнгэрһэн 1963 оной түрүүшын найма һарада совхознай 5.732 центнер һү гүрэндэ тушааһан байбал, байгша оной энэ үе соо 6870 центнер һү гүрэндөө тушаагаа. Энэмнай нёдондонойхиһоо 1138 центнерээр үлүү ехээр тушаагдаһан болоно. Найма һара соо совхознай һү ехээр тушааһанайнгаа ашаар 12.404 түхэригэй олзо нёдондонойхиһоо үлүүгээр абаа.** Мүн совхознай гүрэндөө һү тушааха 9 һарынгаа түсэб болзорһоонь 22 хоногоор уридшалан дүүргэбэ. Мүнөө ажахымнай һаалишад һү тушааха жэлэйнгээ түсэб Агууехэ Октябриин 47-дохи жэлэй ойн һайндэртэ дүүргэхээр шиидээд, бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллажа байнад. **Хэрбээ нёдондо үнеэн бүриһөө 1475 литр һүн абтаһан байбал, энэ жэлдэ 1700 литртэ хүргэгдэхөөр хараалагдана.**

Гидролизно аргаар буйлуулагдаһан тэжээл үнеэдтэ үгэхэдэ һүнэйнь тоһолиг дээшэлнэ. **1963 ондо гүрэндэ тушааһан һүнэймнай тоһолиг дунда зэргээр 3,5 процент байгаа һаа, мүнөө 3,8—3,9 процентдэ хүрэнэ.**

Мүнөө гидролизно цехнай сүүдхэдөө хоёр халаанда хүдэлгэгдэжэ, 8 тонно тэжээл буйлуулна. Тэрээндэ 1 тонно һолоомон хэрэглэгдэнэ. Цехнай бүхэли зундаа хүдэлөө һэн. Ноябрь һараһаа энэ цехнай гурбан халаанда хүдэлгэгдэжэ, сүүдхэдөө 12 тонно эһээгдэһэн тэжээл бэлэдхэгдэхээр хараалагдана. Тэрэнэй ашаар совхозойнгоо үнеэн бүридэ 15—17 килограмм тэжээл үдэр бүри буйлуулха аргатай болохобди.

Тэрээн соогоо 39 килограмм горохой, 31 килограмм шэниисын гү, али обёосой гурил, 7 килограмм тэжээлэй дрожжо, 16 килограмм соевын шрот, 3,8 килограмм буталагдаһан мел, жэжэхэн болоторнь буталһан 3 килограмм тэжээлэй дабһа хэжэ, һайнаар худхадаг байнабди. Тиигээд 14 грамм сернокислэ түмэр, 7 грамм байбан, 7 грамм марганцева кали, 7 грамм йодисто кали, 700 миллиграмм кобальт ба 250 грамм загаһанай тоһо холихо хэрэгтэй. Эдэ бүхы элементнүүдые холижо, һайнаар худхахадамнай, хуурай искусственна һүн болоно гээшэ.

Тэрээнээ хуурай зандань фермэ, гүүртэнүүдтэ абаашадагбди. Фермэ, гүүртэнүүд дээрэ искусственна һүеэ саашань буйлуулхада һайн. Юуб гэхэдэ, совхозой түбһөө тэрэниие фермэ, гүүртэдэ зөөхын тула хэдэн тусхай машина хэрэгтэй болохо бшуу. Мүн хэдэн олон хүнэг, бидонуудшье хэрэгтэй болохо. 67 литр уһан, 20 литр һаяхан машинадагдаһан һүн (тэрэнь бусалгагдаһан байха ёһотой) соо 13 килограмм хуурай һүеэ хэжэ, һайнаар худхахадамнай, 100 литр хэмэл һүн бэлэдхэгдэнэ гээшэ.

Найма һара соо һү ехээр гүрэндэ тушаажа, 12.404 түхэригэй олзо нёдондонойхиһоо үлүү ехээр абаа. ▼ һүнэйнь тоһолиг 3,5 процент байһанаа 3,9 процентдэ хүрөө.

❀ Хэмэл 1 центнер һүнэй өөрынь үнэ—оройдоол 2 түхэриг 50 мүнгэтэ. ❀ Искусственна һү хэжэ, үдхэн һү ехээр гүрэндөө тушааһанайнгаа ашаар 2940 түхэриг мүнгэ нэмэлтэ олзо оруулаа.

❀ Сүүдхэ бүри 12 тонно эһээгдэһэн тэжээл бэлэдхэгдэхэнь. ❀ Гидропонно аргаар 800 kг. ногоон сүүдхэ бүри ургуулагдадаг болохо.

II. Искусственна һү бэлэдхэлгэ

АЖАХЫМНАЙ ТҮБ һууринда искусственна һү бэлэдхэхэ түхеэрэлгэ бии. Тэндэмнай искусственна аргаар һү буйлуулгада хэрэгтэй болодог бүхы зүйлнүүдые хэжэ худхадаг тусхай түхеэрэлгэ тодхогдонхой.

Тугалай түрэһөөр 15 хоноһон хойнонь хэмэл һү уулгажа захалнабди. Түрүүшын 5 хоногто үдэр бүри 0,5 литр уулгажа, саашадаа нормынь нэмэдэг байна. һара, һара хахад болоһон тугалда сүүдхэдөө 5 литр хүрэтэр хэмэл һү уулганабди. Шахагдажа байһан малдашье искусственна һү уулгахада һайн. Тэдэнэй толгой бүридэ үдэртөө 7—10 литр үгтэнэ.

УРДАНЬ тугалнуудта хододоо үдхэн һү уулгадаг байгаабди. Мүнөө хэмэл һү уулгадаг болоһонойнгоо ашаар толгой бүридэнь 50 литр үдхэн һүн алмагдадаг болоо. **Совхознай 700 тугалтай. Иигэжэ 350 центнер үдхэн һүн алмагдажа, гүрэндэ тушаагдаа. 1963 ондо һаагдаһан бүхы һүнэймнай 73 процентнь гүрэндэ тушаагдадаг байбал, энэ жэлдэ 82,4 процентнь тушаагдана. Нэгэ центнер үдхэн һүнэй өөрынь үнэ 22 түхэриг болодог, тиихэдэ хэмэл һүнэй центнерынь оройдоол 2 түхэриг 50 мүнгэтэ болоно.**

Алмагдаһан 350 центнер үдхэн һүеэ гүрэндэ тушаажа, совхознай 3.815 түхэриг (10 тух. 90 мун.×350ц.= 3815 тух.) олзо оруулаа. Эды шэнээн искусственна һү бэлэдхэлгэдэ 875 түхэриг гаргашалагдаһан байха юм. Тиихэдээ 350 центнер үдхэн һүеэ гүрэндэ тушаажа, 2940 түхэриг олзо совхознай оруулһан болоно.

Хэмэл һү түлжүүлэгдэжэ байһан тугалнуудта, мүн шахалгын малда үгэхэдэ, тэдэнэй шэгнүүр өхөөр нэмэдэг. Тугалшан Чойдоржо Бадмацыренов хэмэл һү тугалнуудтаа уулгаһанайнгаа ашаар толгой бүриинь шэгнүүр август һарада сүүдхэдөө 1005 граммаар нэмээһэн байна.

III. Гидропонно аргаар ногоо ургуулга

АДУУҺА МАЛЫЕ, илангаяа тугал, хурьга, шубуу, түргөөр түлжүүлхын тула тэдэнэй рациондо витаминаар баян тэжээл оролсохо зэргэтэй. Зунай сагта тиимэ тэжээл бэлшээри дээрэһээ мал гүйсэд абана. Витамин багатай тэжээл эдиһэн тугал, хурьган, шубуун удаанаар түлжэдэг, хатайрдадаг, шэгнүүрынь тон багаар нэмэдэг, элдэб янзын үбшэндэ дайрагдадаг. Иимэ ябадалые усадхахын тула үбэлэй сагта гидропонно аргаар ногоо ургуулха гээшэ тон ехэ удха шанартай. Юуб гэхэдэ, һая ургажа байһан ногоон витамин ехэтэй байдаг ха юм.

1963 онһоо эхилжэ, совхозоймнай түб һууринда, Булюутын, Ехэ-Сагаанай фермэнүүдтэ гидропонно аргаар ногоо ургуулга эмхидхэгдэһэн байна. Энэ аргаар ногоо ургуулхада тусхай гэр хэрэгтэй болоо һэн. Тэд тэрэниие түргөөр барижа шадахагүйһөө боложо, тахяагай дальбараануудые түлжүүлдэг байра хэрэглэһэн байнабди.

Ногоо ургуулха раствор бэлэдхэхын тула тусхай хэрэгсэлнүүдые хэрэглэнэбди. Тэдэниие «Зооветснабай» Буряадай контороһоо хэдышье ехээр абажа болохо юм.

Совхозой түб һууриндахи гидропонно аргаар ногоо ургуулдаг цехэй хүдэлмэришэн Фаузия Сабирова үнгэрһэн үбэл үдэр бүри 200 килограмм хүрэтэр ногоо хуряадаг байһан. Эды шэнээн ногоогоор 400 тугал гү, али 4000 тахяа эдеэлүүлжэ болохо байна. Иимэ аргаар ногоо ургуулхадаа, шэниисэ, обёос, кукуруза горохтой холёод таридаг байнабди. Нэгэ дүрбэлжэн метр талмайһаа 30 килограмм кукурузын, 20—25 килограмм бусад ургамалнуудай ногоо хуряажа абадагбди.

ГИДРОПОННО АРГААР ургуулагдаһан ногоон таряа талханай зүйлтэй холигдоод, тугал, хурьга, тахяануудта эдюулэгдэнэ. Тугалай түрэһөөр 10—15 хоногой үнгэрхэлөөр ногоо эдюулжэ һургаха хэрэгтэй. Шэнэ аргаар ургуулагдаһан ногоо залуу малда эдюулһэнэймнай ашаар та[...] үхэл гарза эрид үсөөрөө. Урда жэлнүүдтэ [...] һан хурьгадаймнай 20 процент шахуу үхэж[...] сордог байһан. Мүн тэрэнэй ашаар тугал, [...] гад, шубууд тэжээлээ бэедээ һайнаар шэнг[...] болоно бшуу. Тиихэдэ үбһэн, таряа тал[...] зүйлнүүд багаар гаргашалагдана.

Зураг дээрэ: Сэлэнгын совхозой түб һу[...] дахи гидролизно цехэй хүдэлмэришэн Ви[...] Будников.

В. ВЕЛЬВЕРЭН фото.

Үбэлэй сагта ногоо эдиһэн тахяа үндэгэ о[...] үгэдэг гээшэ. Энээнэй ашаар 1963 ондо гү[...] үндэгэ тушааха түсэбөө болзорһоонь урид дү[...] һэн байгаабди. Мүнөө жэлдэшье тахяануудна[...] дэгэ олоор үгэжэ, гүрэнтээ тоосохо дүтэлө[...]

Ерэхэ үбэлдөө Шанаагай фермэдэ гидроп[...] аргаар ногоо ургуулха түхеэрэлгэ хэхэбди. [...] дэ сүүдхэ бүридэ 250—300 килограмм но[...] ургуулагдаха. Энэ үбэлэй үедэ совхозоймнай [...] хы фермэнүүдтэ сүүдхэдөө 800-гаад килограм[...] гоон ургуулагдажа, малда эдюулэгдэхээр ха[...] лагдана.

Адууһа малдаа гидролизно аргаар һолоомо [...] луулжа, нютагтаа искусственна һү хэжэ, ги[...] понно аргаар ногоо ургуулжа эдюулхэдэ тон [...] гэжэ совхозоймнай хүдэлмэришэд, илангаяа [...] шад, һайса ойлгодог болонхой. Юуб гэхэдэ, [...] зүйлнүүдые тэжээлэй рациондо оруулхада, [...] нэй шанар һайжардаг, эдиһэн бусад тэжэ[...] адууһа мал бэедээ һайнаар шэнгээдэг. Мүн а[...] һа малаймнай тэжээлдэ нилээд ехэ нэмэлтэ [...] жээл олдоно ха юм. Эдэ бүгэдын ашаар ни[...] малһаа абтаха ашаг шэмэшье һурагтүй дэ[...] нэ, гүрэнһөө таряа талханай зүйлнүүдые ху[...] дан абалга һурагтүй доошолуулагдана.

Совхоздомнай эмхидхэгдэһэн тэжээлэй ко[...] надта малда эдюулхэ таряа талханай зүйл[...] дые бэлэдхэхэ цех оролсодог. Орооһо тар[...] гүрэндөө тушаажа, урэһэ хүрэнгөө гүйсэд [...] жа дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр үлэһэн тар[...] тэндээ буйлуулжа, адууһа малдаа үгэдэг ба[...] бди. Энээнэй ашаар элдэб холимол тэжээл [...] рэнһөө тон багаар худалдан абадаг болонхой.

Ф. САВЕЛЬЕВ, Сэлэнгын совхо[...] главна ветвра[...]

Алдарта Октябриин хүндэлэлдэ

ХОЁР МЯНГАТАН МАГТААЛТАЙ

Түрүүшын хоёр мянгатан үнгэрһэн һарада Хориин леспромхозой Тужинкын модо бэлэдхэлэй пунктда урган гараа юм. Тэдэмнай Анатолий Иванович Стукинай хүтэлбэрилдэг бага комплексно бригадынхид. һарын туршада 2057 кубометр модо бэлдээд, тэрэнээ шэрэжэ, республикын түрүү бага комплексно бригадануудай зэргэдэ оробо. Тиихэдэ нүхэд А. Д. Попов, С. Ц. Будаев, С. Е. Ермаковой хүтэлбэрилдэг бригаданууд тус тустаа 1800 гаран кубометр модо бэлдэжэ, даабаряа 400—400 гаран кубометрээр үлүүлэн бэелүүлбэ.

Эдэ бригаданууд сентябриин түрүүшын хахадташье муу бэшээр ажаллажа, графигһаа холо түрүүлжэ ябана. Энэ һарадашье хоёр мянгатан байха ёһотой гэжэ эндэхи модошод найдуулна.

Найдабариданьшье этигэжэ болоомоор. Тус участок мүнөө бэлдэһэн бүхы модоо ута зандань шэрэдэг болонхой. Үйлэдбэриин түрүүшүүлшье үдэрһөө үдэр бүридэ олошорно. Модо ашаалга дээрэ крановщик В. И. Еремеев, модо зөөдэг машинын жолоошод А. Г. Томилов, М. Т. Кобзарь болон бусад халаан бүриингөө даабари 110—130 процент дүүргэдэг болонхой.

Хориин модошод амжалтаяа ерьбадхахын түлөө шармайн оролдоно.

Манай корр.

—□●□—

Урматай байдаг даа

Клавдия Ефимовна Быковае танилха, мэдэхэгүй хүн Татауровска барилгын материалнуудай комбинат дээрэ байхагүй. Гурба үлүүтэйхэн жэл эндэ хирпиисэ сохидог цехтэ хүдэлжэ байха зуураа, эрхим хүдэлмэришэдэй нэгэн гэжэ суута гаранхай.

Агууехэ Октябриин 47 жэлэй ойн һайндэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсожо, Клавдия Ефимовна эдэ үдэрнүүдтэ бүри оролдосотойгоор ажаллажа, үндэр бүтээсэтэ ажалай ульгэр жэшээ харуулна.

—Бодхоогдожо байгаа шэнэ шэнэ гэрнүүдтэ, томо томо барилганuудта минишье хубита бии гэжэ мэдэжэ ажаллахада урматай байдаг,—гэжэ К. Е. Быкова хөөрэнэ.

И. ПОПОВ.

УҺАН ДЭЭГҮҮР ЗУРЫЛДАА

Алтан шара орооһо таряа тээһэн баржа, теплоходууд эдэ үдэрнүүдтэ Хёлго, Сүхэ, Сэлэнгэ мүрэнүүдээр хойно хойноһоо дахасалдан, республикымнай ниислэл Улаан-Үдэ тээшэ шуумайлдана.

Энэ жэлдэ таряа шэрэхэ уһан зам нилээд ута болоһон байна. Сүхэ мүрэнэй эгээн эхиндэ шахуу, Шара голой адагһаа хэдэн зуун тонно орооһо тээһэн теплоходууд һаяхан Улаан-Үдын пристань дээрэ ерэжэ, ашаагаа буулгаа.

Хоёр баржа жолоодожо ерэһэн, уһан зам дээрэ 33-дахи жэлээ хүдэлжэ байһан Борис Хандажапович Ажанов иигэжэ хөөрэнэ:—тус тустаа 100—100 тонно орооһотой баржануудаа жолоодожо, Шара голһоо гарахадам үүр сайжа байбашье, харанхы манан буужа, уһанай хоёр эрьешье харагдахаяа болишоо бэлэй. Урдамнай үшөө 495 километр ута зам. Хүлеэгээд, зогсожо байлтай бэшэ—үнэтэ ашаагаа саг болзортонь хүргэхэ хэрэгтэй. Ябажал мэдэгдээ гээшэ. Руляа бүхэхэн бариха, харгыгаа һайса шэртэн хаража ябаха бологдоо. Хэды бэрхэтэй байбалшье, графигаар хараалһан сагһаа хэдэн часаар түрүүн ерээд байгаабди.

Нүхэр Ажанов энээнэй урда жэлнүүдтэ нэгэ баржа жолоододог байһанаа, байгша оной навигацида өөрынгөө командаар хоёр баржа жолоодожо эхилээ бэлэй. Тэрэнэй жэшээгээр бусадшье шкиперүүд хүдэлжэ байнхай. Тэдэнэй олониинь навигациингаа түсэб дүүргээд, мүнөө Агууехэ Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаба. Мүрысөөншэдэй түрүү зэргэдэ нүхэр Ажановай баржын экипаж ябалсана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын пристань дээрэ.

Д. БАЛДАНОВ.

НАМЖАА НАМАРАЙ УТАДА

Хара-Уһан гээшэ ходоодоо зулгэ ногоотоор элбэг байдаг, һүрхэй зохид бэлшээриин газар юм. Тойроод майла, соорхойнууд. Малай ундалха уһаншье бии. Мүнхын уһата түхэреэхэн нуур мэлмэржэл байдаг. Эгээл эндэ гэр бүлэ Чимит-Доржи Дугаров, Хандажап Дамдинова гэгшэд зунай зулгы һайхан сагта малтаяа ерэжэ зуһадаг шуу. һайн лэ газар хадань эдэнэр эндэ табадахи зунаа бараба ха юм даа.

Эдэ хоёр малшад түлжүүлэгдэхэ, эхэ мал болохо эмэ бүрүү, хашарагуудые совхозойнгоо 2-дохи отделениин Бахлайта, Ганга, Ленинэй зам гэжэ һаалиин гүүртэнүүдһээ суглуулжа абадаг юм. Нёдондо тушаажа абаһан малаа һайнаар харууһалжа, түлжүүлжэ, бүгэдыень ороондо оруулаанхай. Тэдэнэйнгээ толгой бүриинь шэгнүүрые энэ зундаа сүүдхэ бүхэндэ 900—1000 граммаар нэмээжэ шадаа. Иимээр харууһалуулһан бүрүү, хашарагууд һайн эхэ мал болоогүйдөө арганьгүй ха юм.

Декабрь, январь соо тугаллаха 105 жэжэ гунжад һаалиин гүүртэнүүдтэ хубаагдажа тушаагдаад байна. Тэдэнэйнгээ орондо мүнөө 1963 оной 118 толгой эмэ тулнүүдые дахин даажа абаба. Эдэ абаһан малаа хэнзэ ногоогоор һайн бэлшээри, хадагдаһан талха таряанай узуур дээгүүр адуулжа байна. «Сентябрь соо эдэнээ хоног бүри 1000 гаран граммаар шэгнүүрыень лаб нэмээжэ шадаха байхабди» гэжэ Дугаровтан мэдүүлнэ. Сентябриин эхеэр сагай улариал бүрүүлгэнтүү байгаашье һаань, һаянай урин дулаан үдэрнүүд боложо байна. Ута намар болохол янза түхэлтэй. Иимэ сагта эдэнэр зориһондоо хүрэхэ байһаниинь лаб бата.

Энэ айлайхи малайнгаа үбэлдөө эдихэ үбһыень өөһэдөө бэлэдхэжэ абадаг. Хүдэлмэриин халуун хаһын үедэ Хэжэнгын дунда һургуулиин ахалагша классуудай 3—4 һурагшадые үбһэ хуряалга дээрэ хабаадуулдаг. Тэжээл бэлэдхэлгэдэ хэрэгтэй болодог зэр зэмсэг, машина хүнһөө эрижэ, бэдэржэ ябадаггүй юм. Энэ нүхэр хуу өөрөөл бүхы юумэеэ бэлдэжэрхидэг, уран гартай хүн. Мүнөө июль, август соо ша[...] ажаллажа, хэрэгтэй үбһөө [...] шажа абанхай. Мүнөө 500 [...] нер үбһэн хуряагданхай. [...] жэлгэдөө саб байса бэл[...] һууна гээшэ.

Зундаа сабшаһан үбһэ[...] өөһэдынь харууһалжа [...] малда лаб хүрөөд, үшөө [...] юм. Жэшээнь, 1963 ондо [...] 200 центнер үбһэ бусад гү[...] малшадта туһаламжа бол[...] һэн байха юм. Энэшье ха[...] өхэл үбһэеэ, ядалдахадань, [...] төө үгэжэ туһалһан бэлэй. [...] ехээр абаашьегүйдөө арга[...] Бууса шадарайнгаа сабшал[...] Хара уһанай уһаар ундалу[...] наг шэбхээр ходо үтэгэ[...] байдаг шуу.

«100 хоногто 100 кил[...] маар үхэр малайнгаа толго[...] риинь түлжүүлхэ, таргалу[...] гэһэн малшадай ехэ тэ[...] эдэбхитэйгээр оролсоһон Х[...] тын совхоздо ажалладаг гэ[...] лэ эрхим малшадай зунайнь [...] лай үрэ дүн, ерэхэ сагай [...] рилго иимэ байнал даа.

Н. БОЧК[...]

Хори.

«РОМАШКА» ТОК ҮГЭНЭ

Игорь МОРОХОВ,
СССР-тэ атомай хүсэ ашаглаха Гүрэнэй комитедэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо

ЯДЕРНА хүсые электрын элшэ хүсэн болгон хубилгахаар бүтээгдэһэн туршалгын түхеэрэлгэ байгша оной августын 14-нэй үдэр Атомай хүсэ шэнжэлдэг И. В. Курчатовай нэрэмжэтэ институтда (Москва) табигдажа үзэгдөө.

Дулаа үгэдэг источнигһоо турбина генератор хэрэглэнгүй, электрическэ ток абаха арга эрдэмтэдэй, инженерүүдэй дура татадаг байһан, мүнөөшье татадаг зандаа. Ондо ондоо материалнуудые абаад, нэгыень халаагаа, нүгөөдыень хүргөө һаа — тэдэнэй үлхөөдэ электрическэ ток бии болохо юм гэжэ аяар зуун жэлэй саана ажаглагдаһан байгаа. Полупроводниково материалнуудые хэрэглэхэдэ, электрическэ ток эрид ехэ болодог. Мүнөө болотор олон туршалгануудай хэгдэбэшье, энэ зүб бодол бодото дээрээ бэелүүлэгдээгүй байһан юм.

Атом шэнжэлгын эрдэм, техникэ һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ амжалта туйлаа, элдэб түхэлэй ядерна реакторнууд бүтээгдээ, тон ехэ халуунда тэсэхээр бүхэ материалнууд бии болгогдоо, мүн полупроводник бүтээлгын техникэ улам нарижуулагдаа. Эдэ бүгэдын ашаар шэнэ онол арга хэрэглэн, электрын элшэ хүсэ абалгада үргэн харгы гаргажа үгэһэн байна.

Ядерна хүсые электрын элшэ хүсэн болгожо сэхэ хубилгаха термоэмиссионно, термоэлектрическэ, магнито-гидродинамическа болон бусад мэдээжэ арга методуудые хэрэглэхэ талаар мүнөө үедэ Советскэ Союз соо үргэн ехэ шэнжэлэлгэнүүд хэгдэжэ байдаг. Иимэ шэнжэлэлгэ хэһэнэй ашаар шухала шанартай аад, бодото дээрээ бэелүүлэгдэмээр үрэ дүнгүүд туйлагданхай.

Курчатовай нэрэмжэтэ атомна элшэ хүсэнэй институдай, физико-техническэ институдай, Харьковай физико-техническэ институдай ба СССР-тэ атомай хүсэ ашаглаха Гүрэнэй комитедэй болон бусад олон институдуудай эрдэмтэд, инженерүүд «Ромашка» гэдэг эгээ түрүүшын туршалгын реактор зохёон бүтээгээ юм.

«Ромашкые» бүтээлгэдэ юрын аад, ашаглахада найдамтай аргануud хэрэглэгдэһэн байна. Температура ехэтэй ядерна реактор хубилгагша хоёр тэдэ аргануудай гол хубинь болоно. Цилиндрэй формотой, ураанай дикарбид болон графидһаа бүридэнги гол зоно дотор ураан-235 гэдэгэй хубааралгаһаа халуунай элшэ гарадаг. Түргөөр тарадаг нейтронуудай олошорходо, ураанай хубааралгын дэлбэрэлгэ болодог юм. Тиимэ зоно тала бүхэнһөө бериллиевэ туяа сасадаг. Туяатуулагша нейтронуудые дэлбэрэлгын зоно тээшэ бусаахадаа, үлхөө холбоото реакци боложо, ураан багаар хэрэглэхэ арга олгодог. Түлэг зоны гол дундань эгээн ехээр халахадаа, цельсеэр 1770 градуста хүрэдэг юм. Хажуу талын туяатуулагша соохи дүрбэн голой хүсөөр реакторые хүдэлгэдэг. Реакторай хүсые шухала хэмжээндэнь хүргөөд байхын тула автомат регулятор хэрэглэгдэдэг байна. Регулятор гээшэнь халуунда тэсэхээр булад гадартай бериллиевэ гол юм.

Туяатуулагшын газаа таладань термо-электрическэ хубилгагша байдаг.

Хубилгагша хадаа кремний, германий холижо шудхагдаһан термо-электрическэ элементнүүдтэй. Термоэлементнүүдэй нэгэ таланъ реакторһаа халадаг, нүгөөдэнь хүйтэн байдаг. Халуун хүйтэн хоёрой температурын ехэ илгаатайһаа боложо, электрын ток тэндэ бии болодог юм. Тэдэ элементнүүд хоорондоо холбоотой байдаг. 88 амперай хүсэтэй ток газаа талын үлхөөн тээшэ тэгүүлнэ.

«Ромашка» реактор 500 ватт электрическэ хүсэтэй. Энэнь багашаг шэнгеэр һанагдана. Тиибэшье «Ромашка» имэшүү түхеэрэлгын түрүүшынхинь юм, тэд саашадаа хэгдэхэ шэнжэлгэ туршалгануудта хэрэглэгдэхээр хараалагдажа бүтээгдэнхэй гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй. Мүнөө тэрэ түхеэрэлгэ 400 час үлүүтэй хүдэлжэ байнхай. Иимэ амжалта туйлаха гээшэ амаргүйхэн хэрэг.

Амгалан ёһоной шэнжэлэлгэ хэхэ советскэ шэнэ атомна машнные —электронуудые сэхэ хурдадхаха дэлхэй дээрэхи эгээн томо түхеэрэлгэ түгэсхэгдэхэеэ байна. Энэ хадаа Харьковай физико-техническэ институтда байгуулагдаха шэнэ атомна центрэй хубинь болохо юм. Зураг дээрэ: линейнэ ускорителиин зал.

Теоретическэ-тооололгын, [...] шалгын, теплофизическэ, [...] ловедческэ, нейтронно-физи[...] болон хэдэн олон шиидхэ[...] асуудалнуудые тооложо ба[...] гүй. Туяатуулагшын газаа та[...] ямар температуратай, гол [...] туяатуулагша болон хубил[...] дотор хэды шэнээн халуун [...] гэхэ мэтээр эдэ бүгэдые [...] нягтаар хэмжэхэ, шэнж[...] электронно-тооолоһгын маш[...] тоолон гаргаха ёһотой байга[...]

Реакторта хэрэгтэй түл[...] шэнжэлэн тааруулжа оло[...] шье, эрдэмтэд нилээд ехэ [...] долго гаргаһан байха. Ур[...] дикарбидые түлишэ болгохо[...] һаяхан шэлэһэн байна. Тэ[...] рэнь хэр тааруу байгаа хаб[...] асуудалда харюу абахын [...] ураанай дикарбидые элдэб т[...] ратуратай түхеэрэлгэ уру[...] туршаһан байна.

Эдэ бэрхэшээлнүүд даб[...] Захагүй туршалганууд, тоо [...] формулотой обоо собоо са[...] нууд, урагшагүйдэһэн ушар, [...] асарһан үдэрнүүд, унтаагүй [...] һоншье һүнинүүд тэдэл эр[...] дэй ухаан бодолдо үлэхэ [...]

«Ромашка» гэжэ хубил[...] реакторые ашаглаха гээш[...] май элшэ хүсэндэ шухала [...] тай шэнэ үе сагые нээжэ, [...] дошхон хүсые амгалан хэ[...] ашаглахаар үшөө нэгэ шэн[...] даһан нээгдэбэ.

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.
1964 оной сентябриин 25.

СОВЕДҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ

САГ ҮРГЭЛЖЫН КОМИССИНУУД САГ ҮРГЭЛЖЭ ХҮДЭЛЭГ ЛЭ

Улаан-Үдын городской Соведэй VI сесси

...гша оной сентябриин 21-дэ ...-Үдын ажалшадай депутадуу... городской Соведэй VI сесси бо... арадай гэгээрэлэй болон бай... ...ие хамгаалгын, ногоорууалгын ...эри тухай асуудалнуудые зүб... ...лсэбэ. Арадай гэгээрэлэй та... саг үргэлжын комиссиин түрүү... нүхэр П. Н. Прозоровагай, но... барилгын болон байгаалиие ...лгын талаар комиссиин түрүү... нүхэр К. Д. Злобинагай ...лнуудые шагнаба.

... түрүүн олониитэтэй нягта барисаа байгуулhанhаа, депу... ...ай хүдэлмэриие зүбөөр эм... ...hээ саг үргэлжын комис... уялгаяа hайнаар дүүргэхэ ...ожэ нүхэр Прозорова онсолон ...ба.

...ай гэгээрэлэй талаар комисси... ...нда хабаатай олохон асуу... ...ые заседанинууд дээрээ зүб... ...hэн байна. Жэшээнь, Же... ...рожно райондохи түхэреэн ...соо байгаад hуралсадаг ухи... ...булэгүүдые шалгаhанай hүү... тухай заседани зарлажа, тэн... дээ hургуулиин директорнүүдые болон хүмүүжүүлэгшэдые урижа ерүүлhэн, дүй дүршэлөө халан абалсалга эмхидхэhэн. Тиихэдэнь бүришье олон дутагдалнууд элирүүлэгдэжэ, багшанарта болон хүмүүжүүлэгшэдтэ ехэ эрилтэ табигдаhан байгаа.

Мүн комиссиин гэшүүд интернат hургуулинуудта болон хүүгэдэй саадуудта ямар үхибүүдые абаха тухай асуудал шиидхэлсэнэ, hургуули барилгые хиналсана. Тэрээнэй эсэстэ мүнөө жэл 4-дэхи, 13-дахи хүүгэдэй яслинууд, 64-дэхи болон 65-дахи хүүгэдэй саадууд ашаглалгада оруулагдаа. Гадна, комиссиинхидэй үүсхэлээр горсоведэй сесси болон гүйсэдком дээрэ олохон асуудалнууд хэлсэгдээ. Жэшээнь, байгша оной хоёрдохи кварталай турша дотор үйлэдбэриин hуралсал тухай гүйсэдком дээрэ үргэнөөр зүбшэгдөө. Тиихэдээ уридшалан үйлэдбэриин hуралсал hайнаар эмхидхэхэ талаар «Электромашина» заводой хүтэлбэрилгын үмэнэhөө ямар хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдэжэ байhаниие шалгажа үзөө, олохон дутагдалнуудые элирүүлээ. Тэрээнэй аша үрөөр hуралсалай тусхай цех болон участогууд заводой дэргэдэ эмхидхэгдээ, бүхы hурагшад тусхай хубсаhаар хангагдаа, эмнэгшэдтэ бэеэ үзүүлээ. Мүн дунда hургуули дүүргээшэдые ажалда оруулха тушаа заводой хүтэлбэрилэгшэд ехэ анхарал хандуулдаг болоо. Үйлэдбэриин hуралсалай талаар совет хүдэлжэ эхилээ.

Гадна нарин сэмбын фабрикын, мяха-консервын комбинадай болон типографиин хүтэлбэрилэгшэд үхибүүдэй hуралсал тушаа ехэ оролдолго гаргадаг болоhон.

Гэхэтэй хамта элидхэлшэ ЛВРЗ-гэй, «Бурсельэнергын» мастерскойнуудые болон бусад предприятинуудые шүүмжэлбэ.

Мүн залуушуулай hуралсал болон хүмүүжэл тухай онсо тогтожо хэлэхэ зуураа, олохон хүнүүд hургуулияа орхино, хангалтагүй муугаар hуралсана гэжэ тэмдэглэбэ.

Ногоон барилгын болон байгаалиие хамгаалгын талаар саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр К. Д. Злобина элидхэхэ зуураа, hүүлэй жэлнүүдтэ хото дотор сэсэрлиг hуулгаха талаар ямар хүдэлмэриин хэгдэhэн тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ. Ниислэлдэмнай hүүлэй гурбан жэлэй туршада 1 миллион 981 мянган түхэригэй модод, hөөгүүд болон сэсэгүүд hуулгагдаа. Гэбэшье харууhанай муу дээрэhээ тэдээнэй зарим хубинь хосорhон байна. Райкомхозууд хиналта муугаар эмхидхэнэ. Сэсэрлигүүд мүнөө хүрэтэр эмхи зургаануудта болон организацинуудта даалгагдаагүй.

Элидхэлшэ юушье хэлэггүй зарим депутадуудые хурсаар шүүмжэлбэ.

Үшөө юуб гэхэдэ, дурсагдаhан комиссиинхид бусад комиссинуудтай холбоо барисаагүйгөөр хүдэлдэг, пенсионернууд, hурагшад, хүдэлмэришэд, алба хаагшад болон ниитын эмхинүүдэй бусад олон түлөөлэгшэдые ажал хүдэлмэридөө hулаар хабаадуулдаг, хараалагдаhан хэмжээнүүдээ гүйсэд бэелүүлдэггүй.

Дурсагдаhан элидхэлнүүдэй hүүлээр депутат нүхэр О. П. Степанова түрүүлэн үгэ хэлэхэ зуураа. hургуулияа үхибүүдэй хаяха ябадалые зогсоохо тухай саг үргэлжын комиссинхид нэгэтэшье зүбшэн хэлсээгүй гэжэ шүүмжэлбэ, үдэшын hургуулинуудта шефскэ туhаламжа муугаар үзүүлэгдэнэ гэбэ.

—Партиин XXII съездhээ хойшо городской Соведэй дэргэдэхи саг үргэлжын комиссинууд ажал хүдэлмэреэ яhала эдэбхитэй болгоо,—гэжэ депутат нүхэр Г. П. Миронова тэмдэглэбэ.—Манай Соведэй дэргэдэ саг үргэлжын 13 комиссинууд хүдэлжэ, тэдээнэй зэргэдэ 311 депутадууд ажаллана. Тэдэнэй заримуудынь юу хэхэ байhанаа яhала тодо hонороор түсэблэжэ, бодотоор бэелүүлдэгшье байна. Гэбэшье дутагдалнуудынай үшөөл олон гээшэ. Арадай гэгээрэлэй талаар комиссиинхид бага наhатанай эмхинүүд тушаа анхаралаа багаар хандуулна, hургуули болон хүүгэдэй саадай барилгые hулаар хинан шалгана.

Депутадууд нүхэд Т. Н. Барбакова, В. З. Хохлов, А. Е. Тугутова, С. О. Бурлаков болон бусад үгэ хэлэбэ.

Дурсагдаhан саг үргэлжын комиссинуудай ажал хүдэлмэриие hайжаруулха тушаа ажалшадай депутадуудай городской Соведэй VI сесси дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаба.

Манай ниислэл хотын түб Ленинэй үйлсэдэ гоё, гурбан дабхартай томо байшан баригдажа эхилээ. Эндэ үргэн экрантай «Прогресс» кинотеатрай харалгын хоёр зал, аэрофлодой городской агентство, гэрлэлгын ордон байха. Мүнөө барилгын ажал түлэг дундаа. Энэ байшангые ерэхэ жэлэй хахад багта ашаглалгада тушааха гэжэ хараалагданхай. Зураг дээрэ: хабсаргагшад-арматурщигууд Р. Ковалевский (зүүн гарhаа), Б. Назаров, П. Трифонов забhарлалгын үедэ тамхилжа байна.

Ц. ТЫХЕНОВЭЙ фото.

Хүдөөгэй библиотекын дүй дүршэлhөө

БОЛБОСОРОЛОЙ ГУЛАМТА

...БИБЛИОТЕКЭДЭ hУРГУУЛИИН ХОНХО ЖЭНГИРЭЭ

...үлөөнэй найман саг багаар ...селенгинск тосхоной Соёлой ...эр сагаан байшан тээшэ hур...улиин шабинар хэбэртэй, номой ...нэ бариhан басагад шамдуу ...ннад. Эдэнэр яахадаа игэжэ ...лжэ, клуб руу яараха болоо ...?

—Бидэнэр ихэдээ хэшээлдээ ...о гэжэ ябанабди. Эндэ биб...текариин мэргэжэл үзэнэбди, ...гэжэ hурагшадай манда харюу...лада бүри hонирхожо, Соёлой ...шангай хоёрдохи дабхарта га...бабди. Библиотекын хэрэг ...лаг багша Раиса Цыбиковатай ...оолдэhөөр байтарнай хонхо ...нгиржэ, библиотекын үүжам ...үүл уншалгын зал соо хэшээл ...бэ. Сэлэнгын дунда hургуу...иин арбадахи классай hурагшад, ...6 басагад тэрэ үглөөгүүр ээл...тэ хэшээлдээ ерэhэн байгаа. ...ы литература, ном хадаа удха ...аараа хэды бүлэг болоно та...дэг бэ, хоорондоо тэдэнэр ямар ...аатайб гэжэ үнгэрөөшэ хэшээл...э үзэhэн юумэеэ дабтаад, хоёр...и хэшээлдээ hурагшад библио...кэдэ ерээд, байhан шэнэ номуу...е түрэл түрэлөөрнь илган бү...хэлдэ абажа, библиотекариин ...ото хүдэлмэриин дүршэл оло...о эхилээ hэн.

Игэжэ дунда hургуулиин дээ... классай hурагшад долоон хо...итоо хоёр дахин Сэлэнгын рай...о библиотекэдэ ерэжэ, үйлэд...риин hуралсалай программа бэе...лээнгээ, библиотекариин мэргэ...л шудалдаг байна. Үнгэрhэн ...ралсалай жэлдэ арба нэгэн ...асс дүүргэгшэдэй дундаhаа ...йман hурагшад библиотекариин ...эргэжэлтэй болоно гараа. Жэ...элхэдэ, тэдэнэрэй нэгэн Татья... Шагланова мүнөө Ноёхоной ...дээтэй библиотекые даагшаар ...дэжэ эхилээ.

II. УЛААН ТУГХАНГҮЙ ГЭР ОЛОХОГҮЙТ

Энэ библиотекэ хадаа залуу...уулые hургажа, мэргэжэл олго...о, олон түмэн уншагшадые хан...ха, гэгээрүүлжэ ханалгүй соё...ай гуламта юм. Хоёр үүжам та...лга соонь ехэшүүлэй, үхибүү...ай библиотекэнүүд ондо ондоо ху...даг. 30 гара мянган ном эндэ ...логдоно. Тэдэнэй тоодо олдо...ор шухаг болоhон урданай но...уудшье бии.

Библиотекын эгээл хүлгүү га...рынь уншалгын зал юм. Эндэ ...рэ үглөөнhөө hургуулиин hу...агшад ерээд, хэшээлээ дүүргэ...hэр байтар, библиотекын хүдэл...эри захалжа, хүнүүд үдэшэ бо...тор таhардаггүй. Уншалгын за...ай бүхы ном hудар, газетэ, жур...алнууд, тусхай булан, стенд, выставкэнүүд уншагшадай али болохо эрилтэнүүдые таарүү зохидоор хангаха хэрэгтэ зорюулагданхай. «Ленин—арадай агууехэ багша, эгээл дүтэ хани нүхэр», «Коммунизмын алхамууд», «Замбуулин тээшэ зам нээгдээ», «Бурхангүйшүүлэй булан», «Элүүр энхэ байдалай түлөө» гэхэ мэтэ тематическа олон стендүүд уран гоёор түхеэрэгдэнхэй. Тэндэ али нэгэн тодорхой асуудалаар ямар литература, ном библиотекэдэ бииб, тэдэнэй список аржытар бэшээтэй гү, али бэеэрээ тэдэ номуудай табяатай байхые харанабди. Орон доторнай, мүн хилын саана мүнөө үедэ боложо байhан шухала асуудалнуудаар газетэ, журналнуудта гараhан материалнуудые тусгаарлан суглуулжа байдаг папканууд стол дээгүүр табяатай, «Африка тэмсэнэ», «Германиин асуудал», «Хүдэлмэришэнэй, коммунис хүдэлөөнэй эб эмхи таhалагша хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй аашa» гэhэн гаршагуудые папканууд дээрэ уншанабди.

—Залнай гушан зургаан хүнэй hууритай. Үдэшэндөө халтад гэбэл сүлөө стол байдаггүй,—гэжэ библиотекые даагша Зарема Иванова хэлээ hэн.—Тиихэдэ гэртээ ном абаашажа уншадаг зомнай 2.700 хүн юм. Харыт даа, эдэ гэрнүүдтэ улаан тугхан хадхаатайл хадаа, тэндэ ажаhуудаг бүлын сохом хэн нэгэниинь манай библиотекын уншагша тээшэ,—гэжэ библиотекые даагша маанадые тосхоной̆нгоо македэй дэргэдэ абаашажа, hонирхолтой зүйл харуулаа hэн. Тиин альган дээрэ мэтэ эли тодоор зураглагдаhан Новоселенгинскын айлнууд сооhоо улаан тугтүй гэрые бидэнэр олоогүй hэмди.

III. ЭДЭБХИТЭДЭЙ ЖЭШЭЭ

Сэлэнгын библиотекын хүдэлмэрилэгшэд, тэрэнэй дэргэдэхи ниитын совет шадаал hаа уншагшадые олоор хангаха гэжэ оролдохоhоо гадна, арад зоной дунда эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэри ябуулдаг. Тиихэдээ нютагай эдэбхитэдтэ нэн түрүүлэн түшэглэдэг зантай. Химнын совхозой шэнэ отделениин түб Ацуула тосхондо энээнhээ урда Новоселенгинскhээ нүүдэл библиотекэхэн абаашагдадаг байhан. Зарема Дашиевна зунай нэгэ үдэр Ацуулын ажалшадта шэнэ номуудые асаржа ерээд, уншагшадтаяа хөөрэлдэхэдөө, ниитын хүсөөр өөhэдын библиотекэ эмхидхэбэлтнай, таанадта туhалхабди гэжэ найдуулаа hэн. Тэрээнhээ уламжалан, нютагай эдэбхитэд айл зоной бэлэглэhэн номуудые суглуулжа, Ацуулын клубай дэргэдэ олониитын библиотекэ нээгээ. Тэрэ гэhэнhээ хойшо hара хахад үнгэрбэ. Библиотекын хүдэлмэри нүхэр Жигмытовэй ударидалга доро имагтал зоной үүсхэлээр ябуулагдадаг. Игэжэ олониитын хүсөөр эмхидхэгдээд хүдэлжэ байhан библиотекэ мүн Поворот тосхондо бии. Бургаастай гэжэ hууринда нүүдэл библиотекыень баhа ниитын болгохо гэжэ нютагай коммунистнууд, комсомолшууд бэлэдхэл хэжэ байнхай. Сэлэнгын районно библиотекэhээ олон хэhэг шэнэ номууд тиишэ hаяар эльгээгдэхэнь.

Ниитын библиотекэнүүдэй номой hан баяжуулхын зорилгоор өөрынгөө хубиин библиотекэhээ номуудые бэлэглэхэ hайн hайхан үүсхэл Новоселенгинск тосхондо, тэндэхи библиотекын хангадаг бусад hуурин газарнуудта үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Ном бэлэглэгшэдэй дундаhаа Дмитрий Михайлович Колодиниие онсо тэмдэглэмээр. Энэ хүндэтэ багша «Гайхамшагта хүнүүдэй ажабайдалай намтар» гэhэн 23 үнэтэ номуудые районно библиотекэдэ бусаалтагүйгөөр үгэhэн байна. Энэ hайн hайхан үүсхэлтэ хэрэг эмхидхэхэ ябадалда Сэлэнгын библиотекын зүгhөө халуун анхарал хандуулагдаhан, саашадаашье хандуулагдаха бэзэ.

Тус библиотекын хүдэлмэритэй зарим тэды танилсаад, тэрэ багайнгаа нютагта энэ библиотекэ ёhотой соёл гэгээрэлэй түб гуламта болоо юм байна гэжэ тоошолол хэхэдээ, эндүүрэл гаргабаа гүб гэжэ маргалтагүй.

Ц. ДУГАРОВ.

ЭРДЭМ, АЖАЛДАШЬЕ АДЛИ ТЭГШЭЭР hУРГАХА

Энэ жэлэй сентябриин 1-дэ аймагай 6 дунда, 11 найман жэлэй, 34 эхин hургуулинуудта 9.908 hурагшад hурахаяа ерэбэ. Энэ жэлдэ Үдын 8 жэлэй hургуули 11 жэлэй болгогдоо.

hургуулиин наhанай бүхы үхибүүдые hуралсалда хабаадуулха талаар аймаг соо бага бэшэ хүдэлмэри хэгдээ. hуралсалай үнгэрэгшэ жэлэй дүүрээдүй байхаhаа хойшо тус асуудалаар хэмжээн абтажа эхилhэн. Сомоной Соведүүдэй хүдэлмэрилэгшэд болон hургуулиинхид нютаг hууриин бүхэндэ айлаар ябажа, энэ жэлдэ hургуулида ороходо 7 наhатай үхибүүдэй тоо мэдээ элирүүлhэн байгаа. Тэдэнэр hургуулиин эхилхэhээ урдахана хоёрдохёо тэрэ тоо мэдээгээ шалгажа үзэбэ. Тиихэдэ бусад классуудта ерэхэ үхибүүдэй тоо саг соогоо абтаhан байгаа.

Мүнөө Хэжэнгын интернат hургуулида 245 hурагшад hуража байна. Энэ жэлдэ олонхи совхозуудай малшадай, механизаторнуудай 60 үхибүүд тус интернат hургуулида абтаа.

Хориин, Хэжэнгын дунда hургуулинуудай дэргэдэхи гүрэнэй тэдхэмжын интернадуудта 113 hурагшад абтажа, хоол хубсаhаар хангагдаhан байна. Эдэнэр бултадаа олон үхибүүдтэй айлнуудhаа абтаhан үхибүүд болоно. Ниитын интернадуудта байдаг 686 hурагшадай 519 хүниинь хамтын эдеэ хоолоор хангагданхай.

Мүнөө аймагай бүхы шахуу hургуулинуудта буфет, халуун эдеэн эмхидхэгдээ. Игэжэ hурагшадай таhалдангүй hураха эрхэ байдал бии болгогдоо.

hургуулинуудта hуралсалай материальна бааза байгуулха тухай асуудалда бага бэшэ анхарал hүүлэй жэлнүүдтэ хандуулагдана. Мүнөө жэлдэ (1964 ондо) нютагай зоной үүсхэлээр Үдын дунда hургуулида 8 классай гэр, Георгиевка hууринда 80 hууритай, Дээдэ-Анаада 60 hууритай эхин hургуулинууд баригдажа, шэнэ жэлэй эхилхэдэ ашаглалгада оруулагдаа. Октябриин 1-дэ Леоновка, Красный Яр, Үлзытын адагта 80 hууритай hургуулинууд баригдажа дүүрэхэ. Мүн Чисаанын 8 жэлэй hургуулида табан классай таhалгатай залгалаа гэр баригдажа дүүрэхэеэ байна.

Октябриин революциин hайндэр хүрэтэр 160 hууритай hуралсалай байшан Хори тосхондо барижа дүүргэгдэхэ. Мүн Тээгдын дунда hургуулида табан классай таhалгатай байра залгагдахаар хараалагданхай. Барилгын модон бэлдэгдэжэ байна. 1965 ондо баригдаха Ашангын, Булагай, Баруун-Хасууртын, Доодо-Анаагай hургуулинуудай 80—80 hууритай гэрнүүдэй барилгын модон бэлэдхэгдээд байна. Эдэ бүхы барилганууд хүн зонhоо суглуулhан самообложенеэр, мүн совхозууд, леспромхозуудай мүнгөөр баригдана.

Мүн ниитэ зоной зүгhөө ехэ туhаламжа үзүүлэгдэнэ.

Холо гэртэй hурагшадые байлгаха интернадууд баригдана. Жэшээнь, Тээгдэ hууринда, Хоридо 30—30 хүнэй байха хоёр интернадые Хориин леспромхоз, Анаагай совхоз бариба. Бага-Хурбын, Майлын найман жэлэй hургуулинуудта hуралсалай мастерскойнууд баригдаа. Тиихэдэ мүнөө жэлдэ 6 багшанарай байра болон 100 хүнэй амарха аймагай пионерлагерь баригдаа.

hургуулинуудта 4,8 мянган түхэригэй сэнтэй станогуудай хэрэгсэл, 16 мянган түхэригэй харуулан ойлгуулха хэрэгсэл, 3,2 мянган түхэригэй библиотекэ худалдан абтаа. 5,6 мянган түхэригэй hуралсалай хэрэгсэлнүүд hурагшадай хүсөөр бэлэдхэгдэhэн байна.

hүүлэй жэлнүүдтэ hургуули тухай шэнэ Хуули бэелүүлхэ талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдаа. Аймагай дунда hургуулинууд болон 8 жэлэй hургуулинуудта энэ жэлдэ hурагшадай үйлэдбэриин 39 бригаданууд эмхидхэгдэhэн. Тэдээндэ 1418 хүн оролсоhон байха. hурагшадай хүсөөр 846 га талмай дээрэ хүдөө ажахын ургамалнууд таригдажа ургуулагдаhан, 26 мянган хонин хайшалагдаhан, 22 мянган дальбараа дэгжээгдэhэн байгаа. Ганса Хориин арба нэгэн жэлэй hургуули 22 мянган тахяатай дальбараа дэгжээгээ.

43 отарануудта hурагшад шефскэ туhаламжа үзүүлээ. hургуулинууд болон hурагшадай хүсөөр 8 мянга гаран центнер үбhэн бэлэдхэгдэhэн, 46 мянга гаран тонно шэбхэ таряалан, сабшалан дээрэ гаргагдаhан.

Үхибүүдые игэжэ ажалда хабаадуулхада, тэдэнэр ажал хэхэдээ абьяастай бэрхээр hурадаг байна.

Политехническэ үйлэдбэриин табан дунда hургуулинууд энээнhээ урда hургуули дүүргэгшэдтэ 8 ондоо мэргэжэл үгэдэг байгаа. Теэд олоhон мэргэжэлээрээ хүдэлдэг хүнүүд үсөөн байhан. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэрэй зарим нэгэн арадай ажахытай ехэ холбоо барисаатай бэшэ аад, хүсэд hайн бэлэдхэл абажа шададаггүй байгаа. Тэдэнэр гэбэл: худалдаа наймаашад, медсестранууд, соёл культурын хүдэлмэрилэгшэд болоно. Мүнөө жэлдэ болоhон шэнэ хубилалтын ёhоор, политехническэ шэглэлтэй дунда hургуулинуудай hургуули дүүргэгшэдэй аттестадаа абамсаар аймагай предприятинууд дээрэ хүдэлжэ шадахаар мэргэжэл үгэдэг болохо гэжэ шиидэбэ. Аймсоведэй гүйсэдкомой заседани дээрэ hаяхан дунда hургуулинуудай шэглэл шэнээр харагдаа. Тиихэдээ бүхы 6 hургуули 9—10 классуудта тракторист-машинистнуудай, малшад-механизаторай мэргэжэл үгэхэ. Материальна баазаар hайн Хориин, Хэжэнгын дунда hургуулинууд үшөө нэгэ мэргэжэл үгэхэ гэбэл, Хориинхи—хүдөөгэй электрификациин электромонтёрнуудые бэлдэхэ. Хэжэнгынхи—модоной нарин дархашуулые бэлдэхэ байна.

Иимэ мэргэжэлнүүдые абаад байхадаа, hурагшад хэзээдэшье совхозуудта, аймагай барилгын организацинуудта ажалда орожо шадаха.

Ажалай хүмүүжүүлгээр Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Хэжэнгын дунда hургуули (директорынь нүхэр Баяртуев Д. Г.), Хориин дунда hургуули (директорынь нүхэр Борголов П. М.) hайн жэшээ харуулдаг. Мүн Чисаанын 8 жэлэй hургуулиие (директор нүхэр Цыренжапов Ц. Н.) тэмдэглэмээр. Тус hургуулинуудай hурагшанар совхозуудай бүхы ажалда хабаадалсадаг. Мүнөөшье таряа, хартаабха, овощ хуряалгада бултадаа шахуу хабаадалсана.

Эдэ бүгэдэ хадаа үхибүүдые эрдэмдэ, ажалдашье адли тэгшээр бэлдэхэ хэрэгтэ туhалха байна ха юм.

З. ЛУБСАНОВА,
Хориин аймгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо.

Тори тосхондохи (Зэдын үйлэдбэриин управлени) арадай амгалан байдал, амар ажаhуухыень өөhэдынь нүхэд сахидаг юм. Эндэхи амгалан байдал сахидаг арадай бүлгэм муу муухай ааша гаргадаг хүнүүдтэ хатуу шэрүүнээр хандахаhаа гадна, тэдэниие наадалжа, энеэлдэжэ, ёгтолжо табидаг болон бусад олон янзын хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулдаг юм. Зураг дээрэ: энэ арадай бүлгэмэй штабай гэшүүд М. Г. Ахмадуллин, Ю. М. Никонов, Ф. П. Осколков, А. Е. Зайцев гэгшэд ээлжээтэ шог ёгто гэрэл газетэ тухай зүбшэн хэлеэжэ байна.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Шэнэ аптекэнүүд, залуу мэргэжэлтэд

Хүдөө нютагуудай ажалшадые али бүхы хэрэгсэлээр хангаха тухай анхарал саг үргэлжэ хандуулагдана. Зарим нютагта аптекын холо байhан дээрэhээ эмэй хэрэгээр аймагай түб ошохо гү, али Улаан-Үдэ ошоошондо эм захижа, саг нүгшөөхэ хэрэг гарадаг.

Буряадай аптекын управлени жэл бүри өөрынгөө hалбари үргэдхэн, шэнэ шэнэ аптекэнүүдые хүдөө нютагуудта олоор нээнэ. Баргажанай үйлэдбэриин управлениин томохон ажахы—Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түб—Баян-Голдо, Яруунын Гүндэ тосхондо шэнэ аптекэнүүд hаяар нээгдэхээр бэлэдхэгдэжэ байна. Мүн Сэлэнгын Сэлэн-Дүүмэ тосхондо баhа тиимэ аптекэ нээгдэнхэй. Эдэ нютагууд шадарай арад зон өөhэдын аптекэтэй боложо, hанаагаа амараа.

Мүнөө жэл республикымнай хүдөө нютагуудтахи аптекэнүүд мэргэжэл шадабари ехэтэй залуу хүдэлмэрилэгшэдөөр хангагдаа. Эрхүүгэй, Өмскэ болон Томскын медицинын hургуулинуудые дүүргэhэн 25 залуу мэргэжэлтэд хүдөө нютагуудта эльгээгдэhэн байна.

СОВЕТ МИЛИЦИИН ХЭДЭ МИЛЛИОН ТУhАЛАГШАНАР

Алексей КУДРЯВЦЕВ,
Россин Федерациин Ниитын гурим сахиха министрэй орлогшо

Советскэ Союз дотор бүхы ажабайдалые саашадань демократизацилха гурим удаа дараалан бэелүүлэгдэнэ. Мүнөө гүрэнэй организацинуудай хэдэ хэдэн уялганууд ажалшадай коллективүүдтэ даалгагдан үгтэнхэй.

—Ниитын гурим сахиха совет эмхи зургаануудай ажал ябуулгада эдэбхитэдэй хабаадалгын эхи заха ямараар хүгжөөгдэнэб?— гэhэн асуудалтайгаар Хэблэлэй hониной агентствын (АПН) корреспондент РСФСР-эй Ниитын гурим сахиха министрэй орлогшо Алексей КУДРЯВЦЕВТА хандаба. Тэрэ игэжэ хэлээ:

Мүнөө Россин Федераци дотор милициин штатна хүдэлмэрилэгшэгүй hуурин тосхонууд олон боложо байнхай. Жэшээлхэдэ, Тульска областиин нүүрhэшэдэй Ефремово, Косая Гора гэдэг хотонуудта, дэлхэй дээрэхи эгээн түрүүшын эхэнэр космонавтын түрэhэн нютаг—Ярославлиин бүд бүлгэшэдэй Красноперекопско райондо, Дагестанай хада уулатай зарим хэдэн нютагуудта, мүн бусад газарнуудта тиимэ хүдэлмэрилэгшэдтэй ушархагүй байхат. Тэндэ ниитын гуримые ажалшад өөhэдөө сахидаг.

Багахан шэнгеэр hанагдадаг энэ ушар баримта ехэ удхатай байна. Гүрэнэй хэрэг хүтэлбэрилгэдэ, тэрэ тоодо ниитын гурим сахилгада, үргэн ниитэ зониие хабаадуулха тухай Коммунис партиин Программын шухалын шухала эрилтын бодото дээрээ хэр бэелүүлэгдэжэ байhаниие энэ баримта гэршэлэн харуулна.

Арадай милици байгуулха шухала тухай Владимир Ильич Ленин таби шахуу жэлэй саана хэлэhэн юм. Энэ милици «хүдэлмэришэд, таряашадhаа бүридэхэ, арадай тон олонхиин ухаан бодол, дура зориг, хүсэ болон засагые **бодотоор** элирхэйлэн бэелүүлхэ зэргэтэй». Бүгэдэ арадай Совет гүрэн иимэ милицитэй. Энэ милициие арад зон хүндэлхэ, дурлахаhаа гадна, мүн гурим эбдэгшэдтэй тэмсэхэдэнь эрид дэмжэдэг юм.

Совет милици хэдэ миллион туhалагшанартай. Эдэнь багашье, ехэшье хотонуудта, хүдөө нютагуудта, тэрэ тоодо эгээн холын нютагуудта, бии байдаг.

Гансал манай республикын арадай hайн дуранай дружинануудта гурба миллион үлүүтэй хүн хабаадана гэжэ мэдээсэхэ байнаб. Нүхэдэй сүүдүүдтэ, партийно-гүрэнэй хиналтада туhалха комиссинуудта, ажалшадай бусад организацинуудта хүдэлмэрилдэг хэдэн арбаад мянган хүнүүдые нэмээ hаа, ниитын гурим hайн дураараа сахигшадай хэды ехэ хүсэн болодогыень ойлгоходо бэрхэтэй бэшэ. Гурим сахилгын алба хэдэг арадай hайн дуратанай тоо милициин штатна хүдэлмэрилэгшэдэй тооhоо хэды дахин олон гэжэ тэмдэглэе.

«Дружинник» гэhэн үгэ табан жэлэй саада тээ, Ленинградай хүдэлмэришэдэй үүсхэлээр эхи абажа дэлгэрээд, арадай hайн дуранай дружинануудай эмхинүүд Советскэ Союз дотор хаа хаанагүй бии болонхой. Ниитын гурим хамгаалгада ажалшадай хабаадалгын энэ шэнэ маяг hайн байhанаа хүсэд харуулаа.

Арадай hайн дуратан милицитэй нягта барисаатайгаар хүдэлмэрилнэ. Тэрэнэй үүргэ, уялгые оройдоошье дабтангүйгөөр, орон дотор гэмтэ ябадалые, шалтагааниие нь усадхахын түлөө тэмсэлдэ хабаадалсана.

Предприятинуудай, колхозуудай, эмхи зургаануудай, институдуудай түрүү хүнүүд ажалшадай коллективүүдэй hанамжа дурадхалаар арадай hайн дуратанай зэргэнүүдтэ абтадаг. Энэнь ойлгосотой. Совет эрхэтэдэй нэрэ түрые, хүндэ ямбые хамгаалха, арадай зөөри сахиха этигэл найдабарида хүртэhэн хүн hайн ёhо заншалтай, үйлэдбэри дээрээ, ажабайдалдаа бусадта жэшээ харуулха ёhотой бшуу.

БААТАР ЗОРИГТОЙШУУЛ ШАГНАГДАНА

Арадай hайн дуратанай дунда шэнэ хүнүүд олон. Тэдэнэрэй нэгые абаад үзэе.

Дагестанай медицинскэ институдай аспирант Абдулла Шахназаров дэлхэй дээрэхи эгээн энэрхы мэргэжэлдэ — хүнүүдые эмнэхэ хэрэгтэ бүхы ажабайдалаа зорюулаа. Энэ залуу эрдэмтэ улад зоной элүүр энхэ байлгада анхарал оролдолго гаргахаhаа гадна, мүн дружинник болонхой.

Нэгэтэ үдэшэ орой институдhаа бусажа ябахадань, шоссе харгы дээрэ эхэнэр хүнэй хашхархые дуулаад, тэрээндэ туhалха гэжэ яараба. Танигдахагүй нэгэ хүн дружинникые хутагаар хадхаа. Шуhан гаража, нюурыень будаба. Тиигэбэшье hаань, Шахназаров сухарингүй, бандидые дaража унаад, зэбсэггүй болгобо. Тэрэнь милициин бэдэржэ байhан, аюултa гэмтэн байшоо.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар Абдулла Шахназаров «Ниитын гурим сахижа, эрхим hайнаар алба хэhэнэй түлөө» медаляар шагнагдаа. Россин Федераци дотор гансахан 1963 ондо 60 дружинник правительствын дээдэ зэргын шагналда хүртөө.

АРАДАЙ ЗӨӨРИ—НИИТЫН ХИНАЛТА ДОРО

Советскэ Союзай ажалшад материальна үнэтэ зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэhөө гадна, мүн өөрынгөө зөөри хогшол шэнгеэр тэдэниие хамгаалан сахидаг юм. Гүрэнэй баян байха тума ажалшад бүри hайн ажаhуудалтай болодог гэжэ ойлгодог ушарhаа иимэ юумэн хэгдэнэ.

Совет засагай эхин үеэр арад зондо В. И. Ленинэй хандаhан үгэнүүдые энээнтэй дашарамдуулан hанаха шухала. Ленин игэжэ бэшээ hэн: «Газар, таряан, фабрика, багажа зэмсэг, продуктнуудые, транспортые нюдэнэйнгөө сэсэгы мэтээр гамнагты, хадагалагты—эдэ бүгэдэмнай саашадаа **булта** танай, бүгэдэ арадай зөөри болохо». Арадай зөөри хамгаалгын түлөө харюусалгаяа мэдэhэн хүн бүхэн ажалаа дүүргэмсээрээ гудамжануудые хинан хараха, магазинуудые, складуудые шалгаха. Манай общество дотор үшөөл үгы болоодүй хулгайшадтай, жүүлигүүд болон элдэб мэхэ гохо хэгшэдтэй тэмсэхыень арадай hайн дуратаниие уряална.

hаяхан Россин Федерациин хэдэ хэдэн областьнууд дотор милициин хүдэлмэрилэгшэд арадай дружиннигуудтай, партийно-гүрэнэй хиналтада туhалха ниитын комиссинуудтай хамта ниитын шалгалтануудые хээ. Предприятинууд, барилганууд дээрэ, хүдөө ажахыда, транспортда материальна үнэтэ зүйлнүүдые хадагалгын гурим шалгаа. Ниитын хинагшадай хэhэн шалгалта хэдэ хэдэн үрилтэнүүдые элирүүлгэдэ, тэрэнэй шалтагааниие зайсуулхада туhалаа.

ЭДЭБХИТЭДЭЙ ТУhАЛАМЖААР

Ниитын гурим сахилгада хабаадалсадаг арадай дружинанууд болон ажалшадай эдэбхитэдэй бусад эмхинүүд совет хүн зоной дунда ехэ хүндэтэй юм. Туhа хүргэхэ зүбшэл үгэхэ гүйлтатайгаар тэдэндэ ходо хандадаг байна. Ганса хуули засаг эбдэhэн тушаа бэшэ, мүн ажаhуудалай, гэр бүлын хэрэгээр, залуушуулые хүмүүжүүлгын асуудалнуудаар хандадаг.

Иимэ ушар дурдамаар. Ленинградай «Гипрошахт» гэдэг институдай арадай дружинын гэшүүд гурим эбдэдэг бага наhатай хүнүүдые хүмүүжүүлхэ хүндэхэн хэрэг даажа абаба. Этигэлгүй хүнүүдтэй нэгэдэhэн Геннадий Рашковые зүб замда оруулхын тула тэдэнэр бага бэшэ хүдэлмэри хэхэ зэргэтэй болоо. Геннадиин эхэнь туhа хүргыт гэжэ дружинада хандаhан. Институдай хүдэлмэрилэгшэ Нина Большакова тэрэ хүбүүе шефтээ абаба. Ажабайдалай ехэ дүй дүршэлтэй энэ эхэнэр тэрэ хүбүүндэ хандаха арга оложо, техникэ hонирходог болгоод, үйлэдбэридэ хүдэлхөөр оруулаа.

Хэдэн hара болоод байхада, Геннадий Большаковада игэжэ бэшээ: «Би Танда халуун баясхалан хүргэнэб. Буруу замда ороод ябаhанаа ойлгоходом туhалаа гээшэт. Өөрынгөө муу ябадалые үнэн сэхэ ажалаараа харюулхаб гэжэ үгээ үгэнэб». Энэ хүбүүнэй тангаригаа үгэhэнэй hүүлээр эхэнь өөрынгөө гараар игэжэ бэшэбэ: «Хүбүүемни хүн болгожо бусааhандатнай баяр хүргэнэб».

Нүхэдэй сүүдүүд арад зоной дунда хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри ябуулна. Эдэ сүүдүүдэй гэшүүд совет эрхэтэдэй эрхые хамгаалха зуураа, тэдэнэрые социалис байгуулалтын гурим хүндэлдэг болгон хүмүүжүүлнэ. Гурим эбдэhэн бишыхан хэрэгүүдые мүнөө нүхэдэй сүүдүүд шиидхэнэ. Урдань иимэ хэрэгые милици, сүүд, прокуратура харадаг hэн.

Хоротой, аюултай гэмтэ ябадал гаргагшадые шангаар хэhээдэг. Зүгөөр, тушаан боложо хуули ёhо эбдэhэн, обществодо туhа хүргэмөөр хүнүүдтэ ойлгуулха, тэдэнэрые хүмүүжүүлхэ хэрэг саашадаашье үргэлжэлүүлэгдэхэ байха.

(АПН).

АНГИИН ТЭМСЭЛЭЙ ҮЕДЭ ЭДИР ЗАЛУУШУУЛ ХАТУУЖАДАГ

Бүхэдэлхэйн хуралдаан наймадахи үдэрөө боложо байна

Эдир залуушуул эсэхэ сусахаяа мэдэнэгүй. Союзуудай Байшангай залнууд соо бүри һүни орой болоһон хойно комиссинууд үшөөл хүдэлмэрилжэ байгаа. Сентябриин 23-да үглөөгүүрһээ эхилэн, эршэтэй халуун үгэнүүд дахяад дуулдажа ороо. Имагтал дабэ дээрэхи мэдээнэй ёһоор комиссинуудта 350 шахуу хүн, эдир залуушуулай ассамблейн гурбан делегат бүхэнэй нэгэнииинь үгэ хэлэһэн байна.

Имэ эдэбхи ехэтэй байһаниинь ойлгосотой. Ушарынь, эрхэ сүлөөгэй түлөө, национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө, буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ хуряахын түлөө, эб найрамдалай болон дэбжэлтын түлөө тэмсэл тухай хөөрэлдөөн болоһон байна бшуу.

Нэгэдэхи комиссида Кипрэй делегациин түлөөлэгшэ шанга альга ташалгаар угтагдаа. Тэрэ турок үндэһэ яһанай хүн, зүгөөр Кипр арал грекүүд-киприодуудта ехэ орониинь болодог шэнгеэр, тэрээндэ ехэ орониинь бололсоно.

Хоридохи зуун жэлдэ арсалдаата асуудалнуудые дай хэхэ аргаар шиидхэхэ хэншье эрхэгүй гээд энэ эдир залуу хүбүүн сэдьхэлээ хүдэлгэн байжа хэлээ. Киприодууд—грекүүд болон турогууд—хуралдаанай үг зорилгые бүрин дэмжэнэ. Греческэ болон турецкэ бүлгэмүүдэй хоорондохи арсалдаае өөһэдынгөө ашата туһада хэрэглэхэ гэжэ империалистнууд оролдоно. Зүгөөр маанадай хоорондо арсалдаан байхагүй, энэ арсалдаае империалистнууд зорюута һүжэрөөгөө. Фашис үзэлтэй этэгээдүүдэй гэмээр Кипр арал дээрэ шуһа адхаралга болоод байна. Кипрэй асуудал амгалан ёһоор шиидхэгдэжэ шадаха, шиидхэгдэхэшье ёһотой.

Ядерна туршалгануудые хорихо тухай Москвагай договорые, эб найрамдалай түлөө тэмсэхэ талаар СССР-эй үүсхэлые Мексикиин залуушуулай делегат Белисарио Агилай Ольверо ехээр дэмжэбэ. Советскэ Союз Карибска далай шадар бэрхэтэй хэсүү байдалай тохёолдоходо өөрынгөө интернациональна зорилгые зоримгойгоор, хүсэдөөр дүүргээ. Энээниинь бидэнэр мартахагүйбди гэжэ тэрэ хэлээ. Буу зэбсэг хүсэдөөр хуряаха, энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха асуудалнуудаар хуралдаан дээрэ резолюци баталан абахые Белисарио Ольверо дурадхаа.

Фервурдын фашис диктатуратай Урда-Африкын арадай хэжэ байһан тэмсэл тухай Урда-Африкын түлөөлэгшэ Зензим Нгало хэлээ. Сүлөөржэ байһан оронуудта Советскэ правительство саашадаашье туһаламжа үзүүлхэ гэжэ Н. С. Хрущевой мэдүүлһэнэй угаа ехэ удха шанартай байһые тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Португалец Франциско Дус Сантус гэгшын хэлэһэн үгые гурбадахи комиссида хабаадагшад ехэ анхаралтайгаар шагнаа. Салазарай фашис засаг түрэ түрүү үзэлтэй студентнүүдэй организацинуудые хашадаг, хэһэдэг. Тиигэбэшье зонхилогшын бүлэгые эсэргүүсэн буруушаадаг хүдэлөөн орон дотор залуушуулай дунда үдэр ерэхэ тудам ургэдэжэ байна гээд тэрэ тэмдэглээ. Бидэнэр илахабди гээд делегат найдамтайгаар хэлээ.

Колони болон дулдыданги оронуудта эсэргүүгээр үзэл бодолой талаар идхалга хэхэдээ империалистнуудай ямар арга хэрэглэдэг байһан тухай Венесуэлын түлөөлэгшэ Адольф Гайонго хөөрөө.

Империализмда эсэргүү хүсэнүүдэй нэгэдэлые бэхижүүлхэ асуудалда заседанинууд дээрэ ехэ анхарал хандуулагдаһан байна. Бидэнэр ёһотой һайнаар һаналаа нэгэдэдэг байхые оролдонобди гээд Карлос Торро (Чили) онсолон тэмдэглээ. Латинин Америкын оронуудта бүхы түрүү үзэлтэй хүсэнүүдэй нэгэдэлгэдэ һаад ушаруулдаг можо бологшо бүлэгүүдэй революцида харша ябуулганууд тухай тэрэ уур сухалтайгаар хэлэһэн байна.

Энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха асуудал хуралдаанай комиссинуудта хаража үзэгдэһэн гол шухала асуудалнуудай нэгэн болоно. Энэ асуудалые заримашуул зүбөөр ойлгоногүй, мүнөө үе сагай энэ шухалын шухала асуудалай удхыень зарим нэгэшүүлынь эли бодоор хазагайруулна гэжэ хэдэ хэдэн делегадуудай хэлэһэн үгэнүүд харуулаа.

Имэ тулюур теоретигүүдтэ советскэ делегат Алексей Лизичев үгэ хэлэхэдээ шанга харюу үгэһэн байна.

—Энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха политикые бэелүүлхэ аргагүй, энэ хадаа хуурмаг бодол болоно гэжэ маанадые этигүүлхые эндэ дахяад һэдэһэн байна,—гээд тэрэ хэлээ.—Бидэнэр энхэ тайбанаар зэргэ оршон байхын түлөө оролдолго гарганабди. Зүгөөр мүлжэгшэд болон мүлжүүлэгшэдэй хоорондо ямаршье эбсэлгэ байжа шадахагүй гэжэ бидэнэр эндэ хуралдаан дээрэ нэгэтэ бэшэ тайлбарилһан байнабди. Энээн тухай Советскэ правительствые толгойлогшо Никита Сергеевич Хрущев Кремльдэ болоһон уулзалгын үедэ эли тодоор хэлэһэн байна. Дарлагшадта эсэргүү али бүхы түхэлэй тэмсэлые, тэрэ тоодо зэбсэгтэ тэмсэлые бидэнэрэй үгөөрөө бэшэ, харин бодотоор дэмжэдэг тухай нэгэтэ бэшэ тэмдэглэгдэһэн байна.

Теэд яахадаа һэжэг түрүүлхэ һанаашалга гаргагдана гээшэб?

Бидэнэр эб найрамдалай түлөө тэмсэдэг байнабди, зүгөөр бидэнэр тэрэниие империалистнуудһаа гүйдаггүйбди. Манай хилэ руу империалистнуудай шурганые һэдэхэдэнь, бидэнэр хэдэн зуу дахин шанга һануулга хэдэггүй, харин зэрхэг түримхэйшүүлые усадхадаг байнабди. Энэ бултанда мэдээжэ.

Ядерна туршалгануудые хорихо тухай Москвагай договорые буруушааһан зарим үгэ хэлэгшэд тухай тоггохо болоо һаа, бидэнэр иигэжэ харюусахые хүсэхэ байнабди: Дээрэлхүү зан гаргажа, арадуудай дура хүсэлые хэрэгсээнгүй байжа болохогүй. Москвагай договорто имагтал СССР, США болон Великобритани бэшэ, харин 100 гаран ороной правительстванууд гар табиһан байна бшуу.

Советскэ делегадые элдэб оронуудай түлөөлэгшэд дэмжэһэн байна.

В. Панастов (Болгари), Тим Хавлей (США), Андреас Лентакис (Греци) гэгшэд мүн лэ үгэ хэлэһэн байна.

Хуралдаанай комиссинуудай хүдэлмэридэ Хитадай делегадууд ехэ эдэбхитэй байгаа — тэдэнэр комиссиин хүтэлбэрилхы органуудта хабаадалсаа, олон тоото заһабаринууд болон нэмэлтэнүүдые оруулаа. Зүгөөр бодото һайн шиидхэбэринүүдые баталан абаха сагай тулажа ерэхэдэ, Хитадай делегациин түлөөлэгшэд өөһэдэйнь заһабаринуудай хараада абтаһаншье резолюцинуудай түлөө дуугаа үгэлгэдэ заабол хабаададаггүй байгаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Мүнөөдэр үдын хойно комиссинуудай заседани дүүрээ. Комиссинуудай түрүүлэгшэнэр өөһэдынгөө элидхэлнүүдые хуралдаанай пленарна заседанида хүргэхэ юм.

Л. БЕРНАСКОНИ,
В. ЛУКЬЯНОВ,
Е. ФАДЕИЧЕВ,
(ТАСС-ай корр.).

МОСКВА. Залуушуул болон студентнүүдэй бүхэд[элхэйн] хуралдаан. Национальна бэеэ даанхай байдалай [бо]лон сүлөөрэлгын түлөө, эб найрамдалай түлөө тэмсэ[лэй] залуушуулай уулзалгада дэлхэйн 120 ороной түлөөлэгш[эд] хабаадана. Зураг дээрэ: хуралдаанда хабаадагшад (зүү[н] гарһаа) Цапата Бусток (Чили), Ольга Богородская (СССР), Мигуэль Тимотёо (Ангола).

ТАСС-ай фотохронико.

Литераторнуудай түбэй байшан соо «Форум» гэжэ уласхоорондын клуб сентябриин 17-ной үдэшэ нээгдээ. «Аха дүүгэй хани нэгэдэл». (АПН).

ЧИСААНЫН СОВХОЗДО

ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ — СЕНТЯБРИИН 15-да

Чисаана нютагнай һү ехээр һаадаг эрхим нүхэдөөрөө олон юм. Жэшээлхэдэ, 4-дэхи отделениин Булагай гүүртын һаалишадай ажал хараад үзэе. Эндэхид гүрэндэ һү хүдалдаха түсэбөө сентябриин 15-да үлүүлэн дүүргээ. Гүүртын һаалишад жэл соогоо 2625 центнер һү һааха, тэрэнэйнгээ 2149 центнерынь гүрэндэ тушааха түсэбтэй байгаа. Тэдэнэр мүнөө 2654 центнер һү һаажа, 2285 центнер гүрэндэ тушааба. Гүүртын һаалишад Екатерина Глазкова, Долгор Цыремпилова болон Галя Нимбуева гэгшэд түрүүлжэ ябаһаар.

СОВХОЗ СООГОО ТҮРҮҮЛЭН...

Хоердохи отделениин ажалшад сентябриин 19-дэ ажалай амжалта туйлаба. Тус отделениинхид гүрэндэ 6000 центнер ороохо тушааха түсэбөө дүүргээ.

Гүрэндэ тушаагдаха ороохо сэбэрлэхэ хэрэгтэ Улаан-Үдын халхеэ холбооной техникумэй студентнэрэй (хүтэлбэрилэгшэнь нүхэр Симаев Ф. Р.) үүргэ ехэ байгаа. Тэдэнэй гараар эдэ бүхы ороохон сэбэрлэгдэһэн байна. Тиихэдэ Улаан-Үдэһээ ерэһэн автомашинын жолоошод Лазер Буянтуев, Александр Огольцов, Иннокентий Бурков болон Иван Третьяков гэгшэд һайнаар ажаллаа.

ҺОНИРХОЛТОЙ ЛЕКЦИ

Эндэ һая республикымнай «Знание» бүлгэмэй лектор нүхэр Степанов Чисаана ерэжэ, уласхоорондын байдал тухай лекци уншаба. Нүхэр Степанов лекциеэ Михайловка, Загаһата, Могсохон тосхонуудай клубта, Хуртэйн леспромхозой модошодто уншажа үгэһэн байха юм.

СҮҮДХЭДЭЭ—1080 ГРАММ

Намарай һайн сагта малаа таргалуулжа абахые оролдон, тус совхозой мал адуулагша нүхэр Агапитов август һара соо харууһалжа байһан 143 толгой (1962-63 оной түл) малнуудайнгаа нэгэ толгой бүриин амидын шэгнүүрые 1080 граммаар нэмээжэ шадаа. Тиигэжэ бүхы дээрээ гансахан август һара соо малайнь шэгнүүр 42 центнер 30 килограмм болоо. Тиихэдэ мал адуулагшад Д. Гунсуева, Г. Митыпов, Ц. Доржиева гэгшэд харууһалжа байһан малнуудайнгаа шэгнүүрые сүүдхэдээ 940—1030 граммаар нэмээлгэжэ шадаһан байна.

К. ЖАЛСАРАЕВ.

Таатай транспорт—такси

Хажуудаа дойбод хээтэй «Волга» машинанууд город соогуурнай, алад холын аймагууд хүрэтэрхи дардам харгынуудаар шуумайжа, арад зоноймнай дуратай газартаа түргэн хүрэхэ таатай зохид транспорт болонхой.

Улаан-Үдын таксомоторно автоажахын парк жэл ерэхэ тума ургэдэнэ. Шэнэ машинанууд олоор абтажа, республикымнай хото болон хүдөө нютагуудай ажалшадай аяндаа һаадгүй ябаха эрилтэ улам һайнаар хангана. Тус ажахы байгша ондо «Волга» маркын 26 шэнэ машина абаа. Эдэ машинанууд мүнөө республика соогуурнай хаа хаанагүй ябажа, арад зониие зөөнэ.

Город соогуур аяншадай машинада һууха, хүлеэхэ газарнууд нэмэжэ бии болгогдоно. Энээнэй урда тээ тиимэ газарнууд түмэр замай болон автовокзалнуудай дэргэдэ, городой бусад һуурин газарнууд бии байгаа. Һаяхан республикын больницын дэргэдэ таксинуудай зогсохо газар, диспетчерскэ бии болгогдобо.

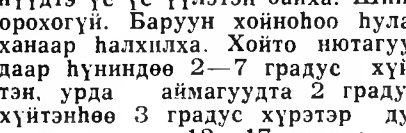
«ИРТЫШ» БҮЛГЭМЭЙХИД ТҮРҮҮЛҺЭЭР

Россин Федерациин зургаадахи зоноодо наададаг Зүүн Сибирь болон Алас Дурна зүгэй футболистнуудай дунда эхилһэн мүрысөөнэй удаадахи—гушадахи уулзалга үнгэргэгдэбэ. Түрүү һууриин түлөө наадажа ябаһан 18 командануудай сооһоо түрүүлжэ ябаһан Омск городой «Иртыш», Барнаулай «Темп» бүлгэмэйхид ээлжээтэ наадаяа үнгэргэхэдөө, уулзалгаяа 1:1 тоотойгоор дүүргэжэ, тус тустаа 38—37 очкотой, түрүүшын хоёр һуури эзэлжэ ябана. Гурбадахи, дүрбэдэхи һуурида 37 очкотой Томскын «Торпедо», 33 очкотой Ангарскын «Старт» команданууд гаранхай. Эдэнэрэй удаа Усть-Каменогорскын футболистнууд 32 очкотой болонхой, ана мана тулалдажа ябана. Комсомольск-на-Амуре городой команда мүнөөдөө 31 очкотой удаадахи һуури эзэлжэ ябана. Алас Дурна зүгэй—Хабаровск, Владивосток городуудай футболистнууд энэ жэлдэ хэзээ хэзээнэйхиһээ муугаар наадажа ябанхай. Эдэнэр тус тустаа 29—29 очкотой найма-юһэдэхи һуури эзэлнэ. Арбадахи һуурида Красноярскын «Локомотив» гаранхай. Тус бүлгэмэйхид хамта дээрэнь 28 очкотой болоо. Удаадахи—арба нэгэнһээ арбан табадахи хүрэтэрхи зайе аб адлихан—26-гаад очкотой болоһон Благовещенск, Рубцовск, Прокопьевск, Новосибирск, Шэтэ городуудай командануудай эзэлнэ. Нүгөөдэ—Кемерово, Семипалатинск городуудай командануud 25-аад очкотой 16—17-дохи һуури эзэлжэ ябана.

Манай хүршэнэр Эрхүүгэй «Ангара» командынхид оройдхоноо 19 очкотой, һүүлшын һуури эзэлһэн зандаа.

Улаан-Үдын «Армеец» һүүлэй хэдэн уулзалгануудые һайнаар үнгэргэжэ, бусад командануудай дунда аяар долоодохи һуурида гаража шадаһан байна. Мүнөө эдэнэр Шэтын «Забайкалец» командатай наадахань. Эндэһээ саашаа—сентябриин 30-да Владивосток, октябриин 3-да Хабаровск, октябриин 7—11-дэ Комсомольск-на-Амуре, Благовещенск городуудай футболистнуудтай энэ жэлэйнгээ түгэсхэлэй наада үнгэргэжэ, нютагаа бусажа ерэхээр аян замдаа мордонхой.

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэйшэг байха. Бороо шииг орохогүй. Баруун хойноһоо һулахан
аар һалхилха. 15—20 градус дулаан байха. Улаан-Үдэдэ үглөөгүүр 0 градус, үдэртөө 17—19 градус дулаан болохо.

Сентябриин 26—27-ной үдэрнүүдтэ үе үе үүлэтэй байха. Шииг орохогүй. Баруун хойноһоо һулаханаар һалхилха. Хойто нютагуудаар һүниндөө 2—7 градус хүйтэн, урда аймагуудта 2 градус хүйтэнһөө 3 градус хүрэтэр дулаан, үдэртөө 12—17 градус дулаан болохоор хүлеэгдэнэ.

Алтан намарнай ерээл!

Сентябрь һарын үнгэрһэн хоёрдохи арбаад хоногто республика доторнай үүлэ багатай, һэрюухэн үдэрнүүд үзэгдөө. Дунда зэргээр республика дотор 4—6 градус дулаан боложо, энэнь урда жэлнүүдэйхиһээ 2—3 градусаар хүйтэн болоһон жэшээтэй. Эгээл дулаан үдэрынь гэхэдэ, сентябриин 11-нэй үдэр болоно. Энэ үдэр 8—11 градус дулаан болоһон байна. Удаадахи үдэрнүүдтэ — сентябриин 12—13-да республикын бүхы газар нютагуудаар хура бороон ороһон, хүбшэ уула газарнуудаар саһан унаһан байна. Энээнһээ уламжалан республика доторнай хүйтэржэ, үдэртөө 1—5 градус хүрэтэр дулаан үдэрнүүд болоо. Тиихэдэ зарим нютагуудта, хада хантайда 4—7 градус хүрэтэр хүйтэрөөд абаа. Үнгэрһэн арбаад хоногой һүүлшын үдэрнүүдтэ хаа хаанагүй дулааржа эхилээ. Энэ үе соо республика дотор 4—10 миллиметр хүрэтэр шииг нойтон ороһон. Эгээ ехээр Тарбагатайда—16 миллиметр шииг нойтон ороһон байна. Сентябрь һарын хоердохи хоногой түрүүшын үдэрнүүдһээ «алтан намарай» шарай харагдажа эхилээ. Абаһаар ойн захаар, хада майлын үбэрөөр, гол горхоной эрье шадархи һөөг бургааһан шарлажа, намарай эхилһэн тэмдэг үзүүлһэн байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ хүйтэн үбэлые дулаан оронгдо үнгэргэдэг шубууд жэгүүртэн аян замдаа гаража, тала дайдаар гоё дуугаа дэлгэнэ. Энээнэй хажуутаар хүдөө тосхоной ажалшад сүлөөтэй сагтаа ой тайгада гаража, алтан намарай хэшэг — мөөгэ, һамар суглуулна.

Эртэ үглөөгүүр харахада һүниндөө хюруу унанхай, үглөөнэй наранда хашарһатан харагдадаг болоо. Иигэжэ үргэн Буряад орондомнай алтан намар ерэбэ.

Ин. КОТОВ.

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур.
1964 оной сентябриин 25.

I Интернационалай зуун жэлэй ойдо зорюулагдаһан митинг Парижда болобо. Залуушуулай бүхэдэлхэйн хуралдаанда хабаадагшадай хүндэлэлдэ зорюулагдаһан уулзалга дээрэ Н. С Хрущевой хэлэһэн үгэдэ хариин хэблэл ехэ анхарал хандуулна.

Экономическа мүрысөөн гол үүргэ дүүргэнэ

БУДАПЕШТ, сентябриин 23. (ТАСС). Залуушуулай бүхэдэлхэйн хуралдаанда хабаадагшадай хүндэлэлдэ зорюулагдажа Москвада болоһон уулзалга дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгын удхые «Империализм болон капитализмые хараал шэрээлээр илахын аргагүй», «Мүнөө экономическа мүрысөөн гол үүргэ дүүргэнэ» гэһэн гаршагуудтайгаар «Непсабадшаг» газетэ мүнөөдэр толилоо. Хэрбээ шэнэ дайн һүжэрөөгөөд байгаа һаа, зэрхэг түримхэйшүүл шанга харюу абаха гэжэ Н. С. Хрущевой үгэ соо хэлэгдэһэн газарые газетэ тусгаар илгаруулжа толилһон байна.

Гол темэнүүдэй нэгэн

ВАРШАВА, сентябриин 23. (ТАСС). Залуушуулай бүхэдэлхэйн хуралда хабаадагшадай хүндэлэлдэ зорюулагдаһан уулзалга дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ Польшын мүнөөдэр гараһан газетэнүүдэй гол темэнүүдэй нэгэн болоно.

Үгын удхые толилхоодоо, «Жолнеж вольности» газетэ—«Дэлхэйн залуушуул бүри нягтаар жагсагты!», «Трибуна Мазовецка» —«Эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө тэмсэжэ байһан арадуудта бидэнэр туһаламжа үзүүлхэбди» гэжэ гаршаглаһан байна.

Болгариин газетэнүүдэй хуудаһанууд дээрэ

СОФИ, сентябриин 23. (ТАСС). Залуушуулай бүхэдэлхэйн хуралдаанда хабаадагшадай хүндэлэлдэ зорюулагдажа, Москвада болоһон уулзалга дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ ниислэлэй газетэнүүдэй хуудаһануудта мүнөөдэр гол һуури эзэлнэ. Энэ үгые «Марксизм-ленинизмын улаан туг доро эмхидэн жагсахыень марксистско-ленинскэ хараа бодол баримталагшадые уряалнабди», «Тэмсэлэй тугые бүри дээрэ үргэе!», «Эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэжэ байһан арадуудта СССР али бүхы туһаламжа үзүүлнэ» гэһэн томо гаршагуудтайгаар газетэнүүд толилоо.

Манай үе сагай агууехэ эрилтэ

ПАРИЖ, сентябриин 23. ТАСС-ай корреспондентнүүд В. Сысоева, Ю. Пономарев иигэжэ дамжуулна:

Парижай эгээн томо залнуудай нэгэн «Альгамбра» соо хүн зон дүүрэтэрээ сугларанхай байгаа. Сценын түн дунда Карл Марксай, Фридрих Энгельсэй портредууд, «Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!» гэһэн мүнхэ уряа лозунг улаан бүд дээрэ бэшээтэй харагдана.

I Интернационалай байгуулагдаһаар зуун жэлэй ойдо зорюулагдаһан ехэ митинг үсэгэлдэр эндэ болоо. Францийн коммунис парти энэ митингые эмхидхээ.

Митингые ФКП-гэй генеральна секретарь Вальдек Роше нээгээ. Эб эмхи алдахуулха зорилготой ябуулгануудые хэдэг реформистнууд болон анархис этэгээдүүдтэ эсэргүүсэн, I Интернационал байгуулагшад Маркс, Энгельсэй хэһэн тэмсэл тухай һануулха зуура, Вальдек Роше иигэжэ онсолон тэмдэглээ. I Интернационал пролетарска интернационализмын бодото удхые тодорхойлоо, интернациональна үзэл бодолдо национальна һанал бодол зүрюугээр табиха ябадалай хоротой байһые харуулаа.

Ядерна туршалгануудые хорихо тухай Москвагай договорой удха шанарые тэмдэглэхэ зуураа, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай хэрэгтэ тохёолдожо байһан аюул тухай Вальдек Роше дабтажа хэлээ. Эб найрамдалай, буу зэбсэг хурлахын түлөө агууехэ тэмсэлдэ «олон ниитэ арад зоной саг үргэлжэ хабаадалсахань шухала» гээд тэрэ хэлээ.

Хитад хүтэлбэрилэгшэдэй һандаргахы ябуулганууд уласхоорондын байдалые бүри шахардуу шанга болгоно гэжэ энээнтэй дашарамдуулан Вальдек Роше заагаа.

Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлэй хэрэгтэ Францийн коммунис парти өөрынгөө туһа нэмэриие саашадаашье оруулха. КПСС-тэй, бусад олон аха дүү партинуудтай хамта бүхы партинуудай зүблөөндэ бэлэдхэхэ эрилтэ хэхэ зуураа, коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудые хамагай түрүүндэ империализмтай эсэргүүгээр хэхэ тэдэнэй хамтын тэмсэлэй нэгэдүүлдэгые онсолон тэмдэглэхэ шухала гээд Францийн Коммунистнууд тоолоно гэжэ тэрэ хэлээ.

Коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлэй хүндэлэлдэ, коммунизмын хүндэлэлдэ зорюулан, юрөөлнүүдые табяад, Вальдек Роше үгэеэ дүүргээ.

I Интернационалай зуун жэлэй ойдо, мүнөөнэй уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлдэ зорюулагдаһан элидхэл ФКП-гэй политбюрогой гэшүүн Жак Дюкло хэһэн байна.

Данида болоһон парламентска һунгалтын дүнгүүд

КОПЕНГАГЕН, сентябриин. 23. (ТАСС). Данида парламентска һунгалтын үсэгэлдэр болоходо, социал-демократическа парти урда мэтэ фолькетингын 179 мандадай 76-иинь абаһан байна. Венстре гэжэ парти урда мэтэ 38 мандадтай үлөө. Консервативна парти мүнөө фолькетингдэ 36 мандадтай болоо, энэнь урдынхида орходоо дүрбэн мандадаар олон юм. Социал-демократическа партитай хамта правительственна коалицида оролсодог радикальна парти нэгэ мандадаа алдажа, арбан мандадтай болоһон байна.

Аюулгүйн соведтэ

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 23. (ТАСС). Киприэ ООН-ой сэрэгүүдэй хэһэн ябуулганууд тухай ООН-ой генеральна секретарь У Танай элидхэлые зүбшэн хэлсэжэ байһан Аюулгүйн Соведэй заседани үсэгэлдэр эндэ нээгдээ.

Боливиин түлөөлэгшэ Ренан Кастрильо Хустиниано заседани дээрэ үгэ хэлээ.

Тэрэнэй һүүлээр Аюулгүйн Соведэй заседани хаагдаа. Юуб гэхэдэ, үгэ хэлэхые хүсэгшэд байгаагүй.

Элизабет Гэрли Флинн[эй] дурасхаал

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин [23]. (ТАСС). Американ арадай а[лдар] басаган, уласхоорондын хүдэл[мэри]шэнэй болон коммунис хүдэл[өөнэй] элитэ ехэ ажал ябуулагша, США[-гай] коммунис партиин түрүүлэгшэ [Эли]забет Гэрли Флинтэй хахасахы[н] лада хэдэн зуун ньюйоркынхид [...] данска ёһололдо үсэгэлдэр сугл[аа]. Хүдэлмэришэн ангиин аша туһы[н түлөө], эб найрамдалай, дэбжэлты[н бо]лон социализмын түлөө тэмс[элдэ] өөрынгөө бүхы һайн һайхан а[мидаралаа зори]һые зорюулһан эхэнэрэй портре[т] [тэ]рэнэй бэеые шатааһан үнэһэтэй [ваза]на хара лентэнүүдээр хүреэл[эн]хэй, ургамал сэсэгүүдээр бүреэ[лэгдэһэн] томо веногуудай дунда сцена [дээрэ] табигданхай байба.

Олон тоото телеграммануу[д], тоодо Советскэ Союзай Коммунис[стиин] тиин шаналалай бэшэг унша[гдаа]. «Джо Хилл» болон «Буһалгааш[гүй] саган» гэһэн тэмсэлэй дуун[ууд] аялган угаа ехэ зал соо зэдэлээ.

Дэбжэлтын замаар

ЗАНЗИБАР, сентябриин 23. Т[АСС-]ай корреспондент Н. Турк[ин] иигэжэ мэдээсэнэ:

Гүрэнэй мэдэлэй һургуулида[] даг Занзибарай үхибүүд мүнөө[дэр] эхилэн түлөөһэгүйгөөр һураж[а] лохонь. Энээн тухай Танганьик[а бо]лон Занзибарай нэгэдэмэл рес[публи]кын нэгэдэхи вице-президент, [Занзи]барай президент Абейд Каруме [мүнөө]дэр мэдүүлээ. Январиин 12-ой[...] дай революциин болохын урд[а] Занзибарта имагтал шадалтай [...]дэй үхибүүд эрдэмдэ һуража [...] байгаа. Юуб гэхэдэ, һуралсал[ай тү]лөөһэнэй ехэ дээрэһээ жиирэй [хүнүү]дэй үхибүүд һураха аргагүй [байһан] юм гээд пресс-конференци дээр[э] хэлэхэдээ, тэрэ заагаа. Колони[...]мын үлэгдэлнүүдые, тэрэ тоодо [...]гуулида һураһанай түлөө тү[...] сэсэлэн зайсуулхаар Занзи[барай] мүнөөнэй правительство хүсэл [...] дэнги байна. Бүхы занзибарайх[ид] эрдэмдэ һураха аргатай байха ёһо[той]. Тэрээнгүйгөөр дэбжэлтэ хан[гаха] аргагүй гээд Каруме хэлээ.

Редактор Ц. О. ОЧИРО[В]

Мүнөөдэрэй номерто:

НЭГЭДЭХИ ХУУДАҺАНДА: Республикымнай колхоз, совхозууд мүнөөдэрэй байдалаар Эхэ оронойнгоо амбаарта 7.038000 пүүд таряа оруулба гэжэ мэдээсэгдэнэ. «Жэлэй эсэс хүрэтэр 50.000 гахай шахан таргалуулха» гэһэн түрүү бэшэг. Арабай Нэгэдэмэл Республикын премьер-министр Али Сабри гэгшын Советскэ Союзда ерэһэн тушаа хамтын коммюнике. КПСС-эй, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй ГДР-эй посольстводо ошоһон тухай.

ХОЕРДОХИ ХУУДАҺАНДА: Кабанскын үйлэдбэриин управлениин начальник В. Титовой «Хэлэһэн үгэеэ үнэн шударгыгаар бэелүүлхэ» гэһэн, «Илалтын урда тээхи һүүлшын үдэрнүүдтэ» гэжэ гаршагтай Хориин үйлэдбэриин управлениин начальник И. Игнатьевай статьянууд толилогдонхой.

ГУРБАДАХИ ХУУДАҺАНДА: колхозой гэшүүдтэ пенси болон тэдхэмжэ олгохо тухай Хуули СССР-эй Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси дээрэ баталһан юм. Энэ хадаа хүдөөгэй юрын ажалша хүнүүд тухай манай парти болон правительствын зүгһөө ленинскэ анхарал оролдолго гаргажа байһанай баримта мүн болоно. Энэ угаа ехэ оролдолго тухай олон бэшэгүүд редакцида орожо байдаг. Ажалшадай үнэн зүрхэнэй халуун үгэнүүдые энэ хуудаһанда уншахат.

ДҮРБЭДЭХИ ХУУДАҺАНДА: Москвада боложо байгаа Бүхэдэлхэйн залуушуулай болон студентнэрэй хуралдаан тухай материал; уласхоорондын һүүлэй һонин мэдээсэлнүүд.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-3[.], отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89 33-61 корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологическо[го] —24-74, советского строительства и быта—34-93, рабсельк[о]ров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и перев[о]дов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Сове[те] Министров Бурятской АССР.
Н00228. Зак. № 766.